

BIBLIOTHEQUE DE M. DE LAUNAY

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 310-1

12

زنگنه

310-11

ספר R

טעמי סוכה

והוא דרוש על חג הסוכות : ובו מוזכר כל המאמרים
 ומרות תמוהים ומאמרי זוהר המדברים מענין סוכות
 ויתגלו בו סודות עמוקות : מפורש ושם שכל ש"פ שיטת
 הנמלא פירש רש"י ותוכפול הנה עוקדות ומקקות :
 ומיוסדים על אל"ף פו מדין תרבע טורים מווקקות : לכן
 כל רואי בו משתוקקות : להשגות בפס טוקקות : מלא
 בו המבקש טוב דעת וטעם : ונת יוס ס ואמר במעו
 כ"ז הוא דרוש כמיד ובעים : סקיבור חביר הרושים :
 תמים דעים : נטע שעשועים : הלא הוא הכנס איש
 קדוש המוקבל שהבי האלף המרומם מזה בר נתן נטע יבוכה

בן הקדוש מור ר' משה הכוזר ז"ל הי"ד
 אשכנזי אשר מקום שכונתו ומעונתו

בג"ק וכלל הכמון לק"ק
 אוכטרא הכירה

בתינית

פולין קטן בגליל וואלין

בשנה למיסי ולשלום לפ"ק

נרפס פה

אמשטרדם

בבית השותפים שמואל בר משה הלוי שליטא

ראובן בר אליקום ז"ל :

הקרמה של המחבר

י שמוחו

ארבעים וי"ג יולי ארבעים :
 הקולעים אל השערים המזוינים :
 שרי חמושים מזוינים : לדרוש את התורה בשנים
 אופנים : לפי מה שקבל כל אחד חלקו מהר סיני שם דבר
 ה' עמנו פנים אל פני : וכפי אותנו ה' על עננים : להאיר
 ימים ואישים : ומאת היותה שם חיי ומה שהשקני
 ה' לפי משפטים וספונים : לנלות חלקו מה שקבלה : מהר
 סיני בחיובים : ונתן לי ה' לשון למודים ושפת סגונים :
 ונספת מדגש נוסים ומעשים ריחונים : גבר אש פי
 שגעד אכזי לימים ושנים : לא וקלת לדבר ה' לפני
 הקורים והסגנים : ולפי מקוים גדולים ונבונים :
 לכתת הרעש והמהומה שהיה בארצנו כאלו השנים :
 גזירות קשות ורעות ושמות ומיתות משונים : ודבר
 וקרב ורעב וכיונה בתו ויטל ייבשו עמומים : וגם הסכימו
 בקונות השלכנו כאבנים : וכל מה שנשאר בידינו :
 נזהב ואדרכנומים : קצתהונו גוילים ומנוסים אותנו
 האיובים הקדרים והימים : אשר לנדרנו שונים :
 וקתם שזכרו לאכזי המלקמה להיות עלינו חרורים :
 ולאשר על הקומה מתמנים : לשוערים ולטומים
 ממונים : כל היום וכל הלילה היו ממונים : עד שלא
 נשאר בידינו לחיות נפשינו מסני הידינים : והלכתי
 וקיל אל קיל למצא מרגוע נעש וזרף להביא לאשתי
 ובנים : ודרשתי בגל תפוצה מדינות אשכנזי מיר שנת
 בשנתו מקום אשר כפות רגלי שם היו חכונים : כאשר
 יעידו ויגידו עלי הדכה מן האנונים : היושנים במלכות
 ראשונים : והכה על משכבי הליקו רעונים : אתה בן
 אדם מה לך כי נדדס קום לך ויעשו מעינותיך מונה
 לשוארי אמונים : כי הם יקרה מפנינים : כדי שיהיה
 גם זכרון לאמרוכים : וקמתי ואזרתי בגבר חלמי
 כתבתי וזאת זכרון בכפר דברים להסוף על הראשונים :
 וקברתי ידשות על כלהתורה ועל המועדי דברים טמונים
 ונכונים : שניהם עתים יומין ומדורות הקדמונים :
 ובטוח אני באדוני הדומים : שיהיה ספר זה למשיב
 נפשי ולבני בניס : וקראתי שם לספר הזה נמע
 ששועים על שמי נמע ימנונים : ולמען

ישעשעו בנבזה הספר מדי צנת נצנתו ונמעדים
 ימים ושנים :

כי

ה' חפץ למוען נדקו הנדלי תורה ויאירי מאדיר
 לאדירים : המה הנבונים : אשר בארי
 מתגברים : מבקשים דרושים יקרים ודברים ברורים :
 ישעשעו בזה הספר לדור דורים : וינאלו בו מפורש וסוס
 שכל כמה וכמה מדרשים יקרים : כפיפולא מריפתא קלים
 וממורים : סיני ועוקר הרים : על פי שיטות הגמרות
 ופירוש רש"י ותוספות הנה מבווארים : גם מיוקדים על
 על אדני פו מדיני של ארבע טורים : גם לפעמים
 יפרשו ע"פ הסוד כפי מה שכתבו חכמי האמות רזין
 וטמירים : אמרות ה' אמרות טהורים : ומפני
 מסרון כים לא היה בידי לרפוס ספרי הגדול עם כל
 המאמרים : לכן דפסתי מתקדם דרוש נכמד שדרשתי
 במוסביות ת"ו לס"ק נק"ק קראקא עיר הנבונים :
 להראות את יסוין לפני מלכים ושרים : וקראתי שם
 פפריזה הקטן מעמריסוכה ע"ש שטעמי סוכה
 וארבע מיני בו מבווארי : גם כל המדרשים תמוהים ודברי
 זוהר וממרו תמוהים השייכי לסוכו בו מפורש ומבווארי :
 ועוד טעם שקראתי שמו טעמי סוכה כי מלת טעמי
 כמספר שמינט ע במספרי : ועל הטוב שמי יהיו מזוכרי :
 לכן עושו נשו קושו אחי העירם וכפרים : וקמו זה
 הספר במהירים : כי אש"פי שהוא מעט הכמות אבל יש
 בו רב האיכו בווארי : וכדי שאוכל גם להדפיס ספרי
 הגדול שנקברתי דרשות על כל התורה מתחילות ספר
 בראשית עד סוף ספר דברים : ובה האל יגור הרים :
 יוכה לנו להרבות עד אין קץ ספרים : ויורר לנו להכתב
 בעורים : ויבא לירושלים רגלי המוצרים : כ"ד המספר
 המעטיר והמתפלל הקטן והשפל נתן
 כמעט יוכה בן הקדוש מוה"ר
 משה הנובר זל"ל ה"ד
 אשכנזי אשר
 סגונות
 ומעונות ובק"ק וכלל הק"ק
 השמוך לק"ק אוסטרא המרה במדינת פוהן בגליצ ונאלץ

בעזרת

האל היודע כל העלמות ומוצות עמוקות : אתמול לקבר דרוש על חג הסוכות : מה שדרשת
ב'ק' קראת הכירה במדינות פולין עיר וארץ ישראל : יכוננה אלהים עליך עד ביאת משיח

בפרשה

דיומה בפסוק ולקחתם לכם ביום
הראשון פרי עץ הדר כפות
תמרים וענף עבות עץ וערבי נחל ושחתם לפני ה'
אלהיכם שבעת ימים : חגותם אותו חג לה' שבעת
ימים אגו בסוכות תשבועת ימים וגו' : וישלדקדק
קצת באלו פסוקים מלא למה לא נאמר למעלה ענין
ולקחתם לכם וגו' בתפלת הפרש' מיד אשר הפסוק חג
הסוכות שבעת ימי לה' וגו' : וע'ק ושמתם לכם שבע'
ימים וגו' על כרסך קאי על הד' מינים כדאיתא בגמרא
דף מ"א אס כן קשה לערביהו ולתנכהו הכל כמד
נבא ולקחתם לכם שבעת ימים פרי עץ הדר וגו' הנס
שם בגמרא מתרץ קושי' זו בראשונה היה נטול' במקדש
שבעה ופירושו רש' שנאמר ושמתם לפני ה' אלהיכם
שבעת ימים ובגבולין יום אחד שנאמר ולקחתם לכם ביום
הראשון מ"מ קשה מ"ש שהרא' לנו הכתוב כאן חילק יותר
משבאר מנות אבל לפ' ד' יתורץ בענין אשר וע'ק ומנות
אותו חג לה' וגו' למה לו והלא כבר אמר לעיל גבי
קרבן חגיגה תשובו את חג ה' שבעת ימים ופירושו רש"י
להורות שיש לו תשלומין כל שבעת ימים וא"כ כפל לשון
למה לי : וע'ק בסוכות תשבועת ימים למה לא אמר
מיד למעלה אשר שאמר כס'ו למודש חג הסוכות לה'
ה' כלל בסוכות תשבועת ימים וגו' ומאי עביהו כבאן :
ב' קשית שניות לבד כראש לתרץ ע"ד הגמרא במסכת
הוכות פ' ג' לולב וערבה דף מ"ה א"ר אליעזר כל המקיים
גלוב באגרו והדס בעבודתו מעלה עליו הכתוב כאלו נכבה
מוצא והקריב עליו קרבן שנאמר אכרו חג בעבודתם עד
קרינות המוצא א"ר יוחנן המבגו משור דבי יוסי המבגוי
כל העושה איסור לחג באכילה ושת' מעלה עליו הכתוב
כאלו נכבה מוצא והקריב עליו קרבן שנאמר אכרו חג
בעבודתם וגו' כלל עולה מזה מיי שמקיים מנות לולב או
משום י"ט באכילה ושתיה כאלו נכבה מוצא והקריב עליו
קרבן לז' ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו'
או ושמתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים דהיינו במחלב

ובמשתה מעלה עליכם הכתוב בכל פעם כאלו ומנות
אותו חג שבעת ימים רצה לומר כאלו הקרבנות קרבן
שבעת ימים כי ומנות קאי על קרבן חגיגה כדאיתא
במדרש ילקט ומנות אותו חג' שבעת ימים יכול יהא
טעון קרבן מ"י יהיה כל שבעה י' ל' אותו יום א' בלבד ומה
ת"ל שבעת ימים לתשלומין : אבל אס נבא לתרץ נס
כן שאר קושי' בקדמי מ"פ' זו וז' : ביום הראשון ביום
אשילוב שבת ביום ולא בלילה ביום ראשון אינו דושה את
השבת אלא יום הראשון בלבד : וקשה במדרש זה מאי קשה
לבעל המדרש שדרש ג' דרשות אלו מולת ביום הראשון :
וע'ק לה' דרש מולת ביום שבי לימודים דהיינו ביום אפי'
בשבת וביום ולא בלילה ומנא ליה ללמוד מביום שבי
לימודים אלא כ"ל קשה לבעל המדרש קושיות התום
באשר יתבאר ב' ד' א' מלת ביום גופא אתי לביום אפי'
בשבת ומשמעות של ביום מילא כרמו בדברי ולא בלילה
ביום מתוך קושיות התוספת וקשה לבעל המדרש סתירה
ממקום אשר על התוספות לז' ביום הראשון ראשון
דושה שבת ואין שאר ימי' דמיין שבת ומתוך בזה הסתיר
גובה יתורץ ג' כ' הפסוקי' : רק נקדם גמרא במסכת שבת
בפ' רבי אליעזר דמילה דף ק"א וז' : אמר מר לולב
וכל ממשכריו דושה את השבת דברי רבי אליעזר מנא ליה
לר' א' דכתיב ביום הראשון ביום אשילוב בשבת ורבנן הוא
מבטי ליה ביום ולא בלילה ור' אליעזר האי ביום ולא בלילה
מכ' כל נפקא ליה מושמעתם לפני ה' ימי' ולא לילות ורבנן
אינטרך כד' כילף ז' ימים מסוכה מה להלן ימים אשילו
לילות אף כאן ימים אשילו לילות קמ"ל : והקשה בתוספת
וא"ת הכי תיסק אדעתך למילף ג' נ' והא אין למדך ג' נ'
מעבדו אלא א"כ קבלו מהרבותי וז' דשמו בעלמא כתבה
למדרש קמ"ל והקשה עוד ולא ידענו השתא לפי המסקנה
האי שבעת ימים למאי אתי אש' ג' דאינטרך לבדרשינן ב'
קמא דפסמיס דף ה' מה שביעי שביעי למאן אף ראשון
ראשון למאן מ"מ הא איכא למדרש משבעה בלא ימים עב'ל
התוספות : ונריך לתת תי' על קושי' זו וכל' ע' לתרץ
לדרכן

מעמי סוכה

ולרצון אתי היא שבעת ימים לנ"ט למילף לולב מקנינה
דכתיב הכא שבע ימי וכתוב גבי סוכה ואתם איתו לה'
שבע ימי' מה להלן קנינה אינו דוקא שבת אף כאן שבעת
ימים ללולב אינו דוקא שבת וכן מוכח לקמן כאשר יתבאר
בס"ד. ופירש בספר פדושי הלכות. דהיא תירונו דשמיא
בעלמה כיתבה למדרש לאו למימר שקבלו סתם ג"ט שבע'
ימים דסוכה ולולב ולא לעבין זה דל"כ שאי קאמר בשם'
גמר הכי ולא ידענא השתא היא שבעת ימים למאי וכו'
הא ע"כ פסיקא לתלמודא שבתה לעבדא לעלתא אחרית'
לא דרנה לומ' דשמיא בעלמא במקום אחר. דכתיב בתורה
כמי שבעת ימים כתבה למדרש תיבה זו קבלה יממה
מוסיגי ונ"י דל' דתכה למדרש תיבה זו בני סוכה ולולב
קמ"ל. ופסיקא תיבה העובד במרא סוכה וכל מבשרה דוקא
שבת דרבי אליעזר מ"ל הא אי מלולב סלד' יתה
מזיני כילף מלולב מה ללולב. טבן פועון ארבע מינין אלא
גמר שבע ימים מלולב. דג"ט מה להלן מכשרין דוקא שבת
אף כאן סוכה וכל תשמישי דוקא שבת. והקשה התוספת
אנ"ג דלא מופנה דרשינן אשבעת ימים לעיל אליבא
דרבי אליעזר ימים ולא לילינן. מיהו לא היה כדך למכתב
שבעת ליל דהוה מלי למכתב ושמתת לפני ה' בימים והוה
לשון שבע ימיתר לדרשה דג"ט ימי. וזהו כוונת המ"ר הכ"ל
היום אפ' לו בשבת. דמפרש ויחיל אליבא דרבי אליעזר הכ"ל
דילף מכיון כיום אפילו בשבת וביום ולא בלילה לפיכך
זוקרא דשבעת ימים ימים ולא לילות ככ"ל והוה קשה
ליה לבעל המאמר קושית התוספת מה שהקשה
תוספת פסם שנית והא לא הוה ג"ט מופנה ואיך ילפינן
ג"ט שבעת סוכה מלולב דסוכה וכל מבשרין דוקא שבת
ואת' ל' התי' של תוספת דמלת ימים לצד מורה על ימים
ולא לילות ומלת שבעת לדרשה דג"ט ממילא יהיה הפני
מופנה ופני אינו מופנה זהו דוקא בעיני בעל המדרש לכן
אמר בעל המדרש כמי אליבא דר' אליעזר ביום ולא בלילה
ר"ל העיקר הלימוד של ביום אתי למדרש ביום אפילו
בשבת רק במשמעות של ביום ממילא משמע ביום ולא
בלילה ומכאן ג"ט מופנה מכל דדוקשה לבעל המדר' עוד
סתירה בקושי' התוספת. ותרנו: ואת' ל' דלא כדך קרא
על דרשה דביום ולא בלילה ככ"ל מ"מ קשה והא פתם

קבלו מהר סיני שבעת ימים לנ"ט ולא דוקא דסוכה ולולב
כדפי' לעיל הנאון מהו"ר שמואל עדילם בספרו חדושי
הלכות: א"כ מ"ל עוד דג"ט מופנה למילף סוכה ולולב
דלמא איבערך לגופא ככ"ל אליבא דרבנן ללמוד ג"ט
דשבעת ימים מקנינה מה להלן אינה דוקא שבת אף כאן
לולב שאר ימים מוז' מיום אחד אינו דוקא שבת לז' א"כ מ"ר
ביום הראשון משמע יום ראשון ראשון דוקא דוקא שבת
ואין שאר ימים דוקא שבת א"כ אין כדך קרא דשבעת
ימים אלא לנ"ט דסוכה ולולב ומופנה משני כדדין כתי' של
תוספת: ככל עולה מדכחינו דר"א כבר מומלת ביו' ילפינן
ביום אפילו בשבת ומשמעות של ביום משמע ביום ולא
בלילה ביום הראשון ראשון דוקא שבת ואין שאר ימים
דוקא שבת ושמתת לפני ה' שבעת ימים אתי לגורה
שזה דסוכה ולולב ר"ל דילפינן סוכה דוקא שבת מלולב
ככ"ל: ודבין כברי מומלת ביו' ילפינן ביו' ולא בלילה דסד' א'
כילף משבחה אפילו לילות ושמתת גו' אתי לנ"ט ללולב
וקנינה: לפי זה מתרץ כל אחד ואחד הפסוקי' לפי סדרתו
ויתרץ בהמשך הפרשה כל הקשיות רק בקדם עוד מה
שפרש' ו'ל' אך במקשה עשר יום וכו' קרפן שלי' לקנינה
יכולת דקה את השבת ת"ל אך הואל יש לה תשלומין כל
שבעה: אליבא דרבי אליעזר כך המשך הפסוקים אלה
מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש להקריב אשה
לה' וגו' מלבד שבתות ה' וגו' וקפשי' הקרבנות שדוקין
אפילו שבת כגון מובת היום אך באל למעשה במקשה עשר
יום לקודש השביעי וגו' תמונו את מנ' שבעת ימים
רצה לומ' מאחר שיש לקנינה תשלומין כל שבעה לכן ביום
הראשון שבתון רצה לומר יהיה לך שבת ואינו דוקא שבת
וביום השמיני שבתון רצה לומר כמי אינו דוקא שבת אפ"ס
שאין לו תשלומין מ"מ משום דהוא אינו אלא שמחה לכן
אינו דוקא שבת אבל ולקפתם לכם ביום הראשון פרי עץ
הדר וגו' ר"ל לולב וכל מבשריו אפ"ס שהוא כמי אינו אלא
משום שמחה כדאיתא במ"ד. תודיענו' אורח חיים שובע
שמחות אל תקרא שובע וגו' אלא שבע שמחות ואלו
הן סוכה ד' מינין שבלולב קנינה שמחה וכו':

ולקחתם

לכם ביום הראשון זה ט"ו ואת
 ארבעת ביום הראשון ר' מנחם שאב
 ורבי יהושע והכנין בשם רבי לוי אמר משל למדינה
 שחיב ליםם למלך והלך המלך לבנותה בתוך עשרה מילין
 יצאו גדולי המדינה וקלסוהו הסיר להם שליש מדמוסא
 שלהם: בתוך ששמה מילין יצאו יבוכי המדינה וקלסוהו
 הסיר להם עוד שליש: כיון שכנסו למדינה יצאו כל בני
 מדינה לקראתו וקלסוהו והסיר להם הכל: א"ל מלכא מאי
 דאזל אזל אדך כל בשל לאושכבך כפר"ה גדולי מתענין
 והק"כ מה שפיר להם שליש מעונותך ונר"ס ע"ד הכפורי
 היחידים מתענין והק"כ ב"ה מתייש להם שליש מעונותיהם
 וביים הכפורים כולם מתענין והק"כ בה אמר לישאל מה
 דאזל חול מן הכא ולהלא כלל לאושכבה ומי הכי ואלך
 עד סתם כל ישראל עמוס וצמזמה זה עמוס כמכותו וזה
 עמוס כלולו ובי"ט ראשון על סתם כל ישראל עומדין לפני
 הקב"ה ולבניהו ואת דרגיהן רדייהן לשמו של הק"כ בה
 ואומי להן מה דאזל אזל מן הכא כלל לאושכבה לפיכך
 משה מזהיר לישראל ולקחתם ונ"ו: המורה למה כבר נזכרו
 בו קמאי אך חלקי אמה נפשי והניסו לי מקום להתגדר
 בו כיו"ל מה שלא הקש' אדם מעול' אדם מה הקשה המור'
 זה ט"ו ואת ארבעת וכל' אדם לא הקשה למעלה תפלת הפ'
 כשאמר ביום הראשון מקראת קודש ונ"ו וע"ק והא כבאך
 לא קשה מידי דקאי על מה שזכרנו בכתב ביום הראשון
 שבתך ונ"ו: לכן אמר אה"ל ולקחתם לכם ביום הראשון
 ונ"ו: כמאן כאל לא קשה מידי ולעיל מני' דקא קשה למה
 לא הקשה לעיל קשיא זו הגם שהמאמר הפר מתכות
 כאנה הרגיש בקשיא זו וזכרתי תירץ משום בעל עקידה
 שלא היה לו לומר ראשון גבי ד' מיין מאשר שאין שני
 אחריו שהרי פסוק זה מדבר בגבולין שמן התור' אין מזה
 לא ביום ראשון עכ"ל: אבל ת' זה אינו אמת שהרי במרא
 שהביאתי לעיל כותר דבר זה שהרי במרא אמר
 בראשונה היו כושלין במקדש כל שבעה שבאמר ושחפתם
 לפני ה' שבע ימי' משמע מזה שהפסוק מדבר אדרב במקד'
 ולא בגבולין א"כ יש לו שני לכן אמר ביום הראשון ממילא
 תי' שלו אינו אמת אבל לפ' ד' יתורן בענין אחר: וע"ק מה
 שהקשה כל העולם למה אמר משל וכו' ה"לל בקימור בר' ה'
 גדולים

ביום ולא בליל' לו"א ושחפתם לפני ה' שבעת ימים משמע
 ימים ולא לילות אלא ע"כ אתא ביום אפילו בשבת וקשה
 לפסוק עוד קשיות התוספת בזה ה"א לכתוב בימים
 ושבעת מיותר לו"א ותנותם אותו מן לה' ונ"ו ר"ל לבני'
 ולא בלילה לא רריך קרא דשחפתם לפני ה' שבעת ימים
 כי משמעותם של ביום הראשון משמע ביום ולא בלילה
 ככ"ל במ"ר אלא למאי רריך קרא דשחפתם לגזירה שזה
 דנותם אותו מן לה' שבעת ימים לומר מה תנינה אינו
 דוקא את השבת אף לולב בשאר ימים פוז מיום ראשון כמי
 אינו דוקא שבת וקשה לפסוק והא זה כמי נשמע ממת
 ביום הראשון ראשון דוקא שבת ואין שאר ימים פוז מיום
 ראשון דוקא שבת ככ"ל במ"ר וא"כ האי ושחפתם לפני
 אלהים שבעת ימים ל"ל לו"א בכוכות תשבו שבעת ימים
 רצה לומר דאיצטרך ל"ל לו"א בכוכות תשבו שבעת ימים
 השבת אף סוכה דוקא את השבת: ואלו"א דרבנן כך
 המשך הפסוקים אך בשמשה עשר יום ונ"ו תפנו את
 סה"ה זו תנינה ואינו דוקא את השבת משום שהיו רק
 שמונה ככ"ל ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדד ונ"ו
 כמי אינו דוקא את השבת משום שהיו כמי שמשה ככ"ל וא"
 דולקחתם נוספת למעלה דומיא דלעיל והאי אך מועט
 תרנויה תנינה ולולב שאינו דומין את השבת ומלת ביום
 למדרש ביום ולא בלילה וקש' לפסוק קושיו הגמ' ככ"ל והא
 כתיב ושחפתם לפני ה' אלו"כ שבע ימים ושבעת ימים
 ולא לילות א"כ מלת ביום למה לי לזה השיב תי' הגמרא
 בכוכות תשבו שבעת ימים וכד' אלו"כ שבע ימים מוכה
 מה להלן ימי' אף ליל' אף באן ימים אף ליל' אפיו איצטרך
 ביום ולא בלילה: לפי זה קשה קושיו' התוספת ולא ידענו
 השתא האי שבעת ימים למאי אתי לפי המסקנה לזה אמר
 ותנותם אותו מן ה' שבעת ימים כמאן אצל תנינה כתיב
 שבעת ימים וכאן כתיב כמי ושחפתם לפני ה' אלהים
 שבעת ימים מה להלן תנינה אינו דוקא שבת אף באן
 לולב וכל מכשיריו אינו דוקא שבת כתיבתי שתרכתי על
 קושיות תוספות הכל וק"ל:

על פי הדברים האלה כבא לביאר הואמר במ"ר
 פרשה זו וו"ל:

טעמי סוכה

גדולים מתעבין וכו' ובי' הכ כל ישראל מתעבין וכו' לכן אמר ראשון שהו ראשון למסבן עונות. וע"ק מ"טובי"ט ראשון של סג כל ישראל נטעלין לזבניהן וכו' א"ל הק"ב מה דאזל אזל וכו' והלא כבר אמר הק"ב מה ב"ה הכ ולמה אמר הק"ב מה עוד הפעם ב"ט ראשון של סג: וע"ק מ"ט עונות לשון רבים ולא אמר ראשון למסבן עון בדכתיב בפסוק נושא עון: קש' ראשונה כל' לפ"ד דקש' זו הקשה בעל המדרש על דעתן דרבנן דאמרי האי אך קאי כמי על ולקחתם ככ' לכן הקשה בעל המדרש בפסוק זה ולקחתם לכם ביום הראשון וט"ו ר"ז זה חמשה עשר שאמר לעיל אך בחמשה עשר יום וכו' והאי אך קאי כמי על ולקחתם שהוא מבי' בחמשה עשר ככ' ואת אמרת ב"ו הראשון לשון אחר ממה שאמר למעלה דכולל לטעות במלת ביום הראשון רבני ליער ביום אפילו נשבת והראשון דרוה שבת ואין שאר ימים דרוה שבת ה"ל ולקחתם לכם בחמשה עשר דלא נובל לטעות כרבי אליעזר: והשיב משל למיניה וכו': ואם נבא לתרץ שאר קושיי נקדם משהב' פ' דכריתות שמיני מטאת ואשמות ודאין שבער עליהן ה' חייבין להביאין אחר י"ה וכו' ה"ו ר"ג אמר קרא לפני ה' עשהו אמרו מטא שאין מכיר בו אלא המקום י"ה מוכר אבל איסורא דידע בו א"ל מוכר כמאן ביה שאין הק"ב מה מוכר כל העבירות א"ל דוקא אותן שהן רק בדיעת הק"ב אבל אותן שהן בדיעת אדם אין י"ה מוכר עד שהביא קרבן: ונריך לתת טעם למעשה וולמה באמת הק"ב מה מוכר ביה"ב דוקא העבירות הידועים ולא כמי העבירות שאינן ידועים והרא' לתרץ לפי עניות דעתי דאי יכפר הק"ב כל העבירות ביה"ב אף להעבירות הידועים א"ל איך יקיים פ' הקרבנות כי לעולם לא יבא קרבן על עונו ויסייך עליה"ב שיכפר או איך יקיים פ' פוקד עון אבות על בני' כי לעולם לא יסאר כלום כי י"ה מוכר הכל לכן אמר במעשה העבירות הידועים אין י"ה מוכר אלא נריך להביא קרבן אחר י"ה וכו' ואם לא הביא קרבן פוקד עון אבות על בניס וזה כוונת הפסוק הכסתרות לה' אלהינו וכו' רנה לומר הכסתרות אותן העבירות שאינן ידועים רק להק"ב מה הם לה' אלהינו רנה לומר הק"ב מה מוכרם ביה"ב והנלות ר"ל העבירות

הגלויין והידועים לנו ולבנינו רנה לומר או לנו להביא קרבן אחר י"ה כ"כ ביה"ב אינו מוכר על העבירות הידועים או לבנינו כשאינו מביא קרבן או נשאר המטא לבניו פוקד עון אבות על בניס וקשה לפסוק למה באמת י"ה כ"כ אינו מוכר על כל העבירות אפילו על הידועים לזה השיב לעשות את כל דברי התורה הואת רנה לומר כדי שיקיים כל התורה פרשת קרבנות נס פסוק פוקד עון אבות על בניס ככ' ל' וק"ל: לפי הקדמה זו מתורץ קש'א הכ' ל' אלו לא הביא משל ה"א שאין י"ה מוכר בולה ככ' ל' כמאן לא הוה ראשון למסבן עונות לכן הביא משל למדיכה וכו' ואזל המולך ע"כ לא שייך למקל בין ידיע ובין לא ידיע אלא הכל נמקל כך ב"כ הק"ב מה הכל מוקל לכן הוה ראשון למסבן עונות וקשה לפ"ו והלא באמת אמר במנרא דאין הק"ב מה מוכר ביה"ב על העבירות הידועים עד שהביא קרבן אחר י"ה כ' כמאן דלא הוה ראשון וכו' לז"ו וכו' הכ' ואיך זה עוסק בסוכות וזה עוסק בלולבו כיון שהשיב י"ט ראשון של סג כל ישראל נטעלין לזבניהן ואחר גי'ק לשמו של הק"ב מה ואמרנו לעיל כל המקיים מצות לולב באלו הקריב קרבן כמאן שולב מוכר על איתן עבירות שמינין עליה קרבן לזה אמר המדרש ואמר לכן הק"ב מה דאזל אזל מן הכי ונהלן כמל' למשנה כביס כיסור אמר זה על העבירות שאינן ידועים י"ה מוכר ככ' ל' ועל העבירות הידועים לולב שהוא במקום קרבן מוכר לכן אמר הק"ב מה עוד הפעם מה דאזל אזל וכו': לז"א במדרש ראשון למסבן עונות לשון רבים דאלו אמר ראשון למסבן עון כמו נושא עון ה"א לעון שאינו ידוע הוה ראשון אבל לאותן הידועים שערין אינן מוכרים לא הוה ראשון לכן אמר לשון עונות להורות שעל כל עבירות בין העבירות שאינן ידועים בין העבירות הידועים הוא ראשון ככ' ל': או כ"ל כך רק נקדם הקדמה אמת מוכר בעל עשרה מאמרות פ' י"ו טקא א"ו ח'ל' האומר אטעא ואשוב אטעא ואשוב אין מהספיקן בידו לעשות תשובה אטעא א"ה"כ מוכר אין י"ה מוכר ורישא וודאי תרתי משמע שהאומר אטעא ואשוב אפילו פעם אחת אין מהספיקן ושם הוא עובר ושוכה אפילו לא התנה על מעשה העבירה מהבטתו לשב"ג זה בכלל אין מהספיקן ויודי'שא

כשעם לסיפא דסיפא גסכן איירי אקטא ויה"כ מכפר
 א"ב ג' דלא אמר לא פ"א אקטא ויה"כ מכפר וא"כ קוטא
 אונתו קטא איך יה"כ מכפר ומקטנין לו איתו קטא קטא
 קודם יה"כ עם קטא זה קטא אחר יה"כ לז"א ראשון
 לקטבון עובות מיד שקטא קטא אחד מיד בקרא עובות
 הרבה דקטנין ליה כמי דפגו' שעשה קודם יה"כ ככל':
 או כ'ל כך ע"ד מ"ש מ"ש כ"ב א"ו ל' ידוע ומפורסם
 כי העובר על כל אחת מן האזהרות שבתורה שונה
 בכללים הא' מפשה העבירה והכ' שאלו כמלט מיתה
 היה קצת למנוה רבה מלבד ביטול מצוה אחרת וכו' לז"א
 ראשון לקטבון עובות וק"ל: אבל אם נבא לתרץ
 כפשוטה מ"ש ראשון לקטבון עובות למה אמר ליטא
 דקטבון דוקא ה"ל ראשון לעשיית עובות כ"ל ע"פ
 הקדמה שכתב עמר' מאמרנו קלל א"פ א"ש ע"פ שהמסקנ'
 אליבא דר' יוחי בר יהודה שפון ראשון ושני נמקלין לגמרי
 אין האדם נרדף ליום הכפורים ולא ליסורים ומיתה אלא
 יעשה תשובה לזה אמר ראשון לקטבון עובות רצה לומר
 רק לקטבון עם שאר עבירות הוא ראשון אבל לכפרה
 הוא באחרונה עד שיעשה תשובה: אוכל' כך ע"ד
 מ"ש בני"ר פרשת בראשית ע"פ ויטשה' אלהים נן בעדן
 אינן שאכל אדם הראשון מימנו אחרתו היה לז"א ראשון
 לקטבון עובות רצה לומר עין ראשון שהיה מתקיל לקטבון
 העובות לכן אמר כאן ביום הראשון בני'
 אחרתו וק"ל:

ע"פ הדברים האלה נבא לביאר המאמר במדרש רבה
 פרשה זו וזה לשונו:

תכתב

זאת לדור אחרון זה דרונו של תזקיה
 שהיו נטוים למות ועם כבודו יהלל
 יה שבראין בריה קדשה: ד"א תכתב זאת לדור אחרון
 זה הרוטל מרדכי שהיו נטוים למות ועם כבודו יהלליה
 שבראין בריה קדשה: ד"א תכתב זאת לדור אחרון
 אלו דורות הללו שהם נטוים למות ועם כבודו יהלליה
 שהק' בה עתיד לבראות אותן בריה קדשה: ומה עלינו
 לעשות ליקל לולב ונקלם להק' בה לסיבך משה ימזכיר

לישראל ולקתם לכם ביום הראשון: המדרש הוא
 אומר דרשני כי כולה מקשה קדא קשה במאי קמפלגנ'
 הכך נ' ד"א: וע"ק מאי הקשה בעל המדרש ומה עלינו
 לעשות ומה מתרץ ליקל לולב ונקלם להק' בה למה דוקא
 לולב עלינו לעשות ולא שאר מצוה והלא כל המצוות עלינו
 לעשות: אמנם קודם נבא לתרץ זה נקדם מ"ר
 פ' נט ע"פ וירח ה' את ריח הניחוח: וירח ריחו של
 אברהם אבינו עולה מכבשן האש: וירח ריחו של אבינו
 מישראל ועוריק עולה מכבשן האש: וירח ה' הריח ריח
 דרוו של שמד עכ"ל: וקשה ג' כ' בזה המדרש
 במאי קמפלגנ' זה כי סוגיה בכל מקום בני"ר כל כי האי
 גונא שמתקיל פסוק לדרוש ב' און' פעמים דבר אחד
 ומתרץ בכל פעם בפנים שונות שזה אינו אלא פלוגתא
 לכן קשה לי במאי קמפלגנ' ונקדם לזה גמרא בפרק מקום
 שנהנו ו' ל' מה ראה סנייא מישאל ועוריא לומר עמין
 לבשו האש על קדושת השם כשאו"ק ומצפדעים שאינו
 מזויין על קדושת השם כתיב ועלו ובאו בנייתך ובתנודך
 ובמשחריתך אינו עא"כו: לשון הר"ן ז' ל' מה ראו פי' רש"י
 שלא דרשו ופי' בהם ולא שימות בהם ולא כהיריא דהא קמ"ל
 כר"א דרשו בכל כפשוטו אפילו כוול את כפשוטו ועוד דהא
 התם בפרהסיא הוא וכ"ע מודו דהרב ואל יעבר לפי זה
 משמע דה"ר סבר כי מ' טהיח רש"י מה ראו שחסרת
 עמין לתרץ כבשן האש ולא הרגו עמין כמו שפשה שאוב
 וכד' כי הוא סבר דכלל זה ממש ע"ז הנה: ור"ת פי' כפי'
 הראשון של רש"י דסבר ללם שעשה כ"כ אנדרטיא הוא
 שעשה לכבודו וה"ג נשמע מקרא לאלהך לית אכאנו
 פלחין ולללם די הקמת לא סגדין וכן כתבו התוספת
 בפ"ק דע"זבד' ה' שלא השתמשו לללם: ומה קאמי' מה ראו
 ומשכי כיון שראה שהיה מתכוין להרבות בכבוד עמין
 ולמעט בכבוד המקום יסרו עמין לכבשן האש יוק'ו
 דצפדעים וכו': ופי' דהיינו קב' הדיא הכי' דעת כיווקי
 יוק'פ דס"פ בן סורר ומור' כתב כדברי הרמ"ב ז' ל' שכתב
 אם יכול למלט נפשו מן המלך ואינו עושה הוא מתקייב
 בנפשו והוא בקרא עובד אליל והוא נטרד מן העולם
 הנא וכו' כ"כ הרמ"ב וכתב כ"י עלינו ומ"מ אם הוא אדם
 גדול עסיד ויחא שמים ורוחא שדדור פרוץ ככך רש"י
 לקטע

שמעמי סוכה

ע"ז ומש לכן היה קידוש השם בזה שעשו כמז' בזה שהיה
בו דל ע"ז לפי שרובן היו טועין וכדברי שבי"ז לאפוקי
בדורו של שמד לא היה דל ע"ז אלא אפילו על ערוקתא
דמסאנא שהיה מכה. בעלמא היו מוהרין את עצמן לכן
אמר ירמיה ה' ריח דורו של שמד : ובוהבא לביאור
המ"ר שהתמלנו וכלונתא דהיי תנאי כהני תנאי מ"ד
על דורו של מוקיה היה דוד מתפלל פסוק זה תכתב זאת
לדור אחרון ונ"י סבר כמ"ד שכבר התם הריח ריח של
אברהם דאיתא בספר מנלה עמוקות אופן ק"ט אברהם
מוק' משיח היו בראו תלולות בגלגול א' גם כמדד בספר
ג' מ' מ' היו כמ' בגלגול א' את זה לעומת זה עשה לה'
כי כל מה שצדע לאברהם ארץ למוקיה ולמשיח כי גבי
אברהם כתיב ויקח עליהם הל לה גבי מוקיה כמי כתיב
שמעק עליו הלילה והכה בלילה ההו' כל מחנה אשר וכן
לעתיד לבא יעשה גבראל קייני עם כל האומות וכן
אברהם למד מעצמו מוקיה כמי למד מעצמו וכן משיח
כדאיתא במ"ד פרשת בא ד' הן שלא היה לכן דב ולמדו
מעצמו ולא הן אברהם איוב מוקיה משיח כמז' בזה שהיה
מוקיה בגלגול אברהם לכן אמ' המ"ד זה דורו של מוקיה :
ומ"ד דורו של מרדכי סג' כמ"ד הריח ריח של מנכיא מישאל
ועזריא כי איתא בגמרא דמנינה מרדכי בלשון זה מלאכי
וכתיב ורזיתי אבי דניאל לבדו את המראה והאנשים אשר
עמ' לא ראו וגו' ומאן כוסינו מני וכי' מלאכי : וידוע
שדניאל עם סכני מישאל ועזרי' היה רק שברח מהם כדאיתא
בפ' חלק ג' היה בזכותו ענה שברח דניאל הק' בה וכו'
דניאל וכו' : כמז' סכניא מישאל ועזריא בדורו של
מרדכי היה לכן אמר מ"ד תכתב זאת לדור אחרון זה
דורו של מרדכי וכו' : ומ"ד דורות הללו כבר כמ"ד
הריח ריח דורו של שמד לכן אמר תכתב זאת לדור
אחרון זה דורות הללו כי דורות הללו בזמן התנאים היה
שעת השמד ויש להם מעלה יתירה שמרו את עצמן
אפילו על מכה בעלמא ככ"ל : והקשה בעגל המדד
ומה יש עליו לעשות רק נקדס לזה מה שהקשה בתוכפת
פ' במה טומאין על מעשה דלויש בעל כנפיס בראשו
קסדר ונטל תפילין מעל ראשו והאמרינן אפילו ערקתא
דמסאנא יהד' ואל יעבר ותד' ה' ה' התם ללא אמרינן

לקדש את השם ולמסור עצמו אפילו על מנוה קלה כדי
שיאיו העם את השם ויאבדו את השם בכל לבס : בזה
נבא לכמות המדדש מ"ד הריח ריחו של אברה' אביו כבר
כדעת הר"ן דכבר גלס שעשה כ"כ ע"ז ממש היה כמז'א
שהיה באברהם מעלה יתירה מה שלא היו בסכניא מישאל
ועזריא ולא בדורו של שמד כי הם כפאים המלך לעבוד
ע"ז לפיכך מקרו נפסם בי על ע"ז צריך שיהרג וליעבור
מש"א אכ אברהם היו לו מעלה יתירה על כולם שגא מעצמו
ושיב כל גלמי תרח אביו כדי לקדש את השם כדאית' במ"ד
ס"פ כח לכן אמר ירמיה ריחו של אברהם אביו דוקא שמר
את עצמו ואת' ל' והא אסור למסור את עצמו כמו שכתוב
הרע"ב ככ"ל ויש לתרץ דסבר כדעת' במוקי יוסף דאם
הוא אדם גדול וכו' ככל' וזה היה באברהם לכן מסר
עצמו על קידוש השם מה שלא היה בסכניא מישאל ועזרי'
ובדורו של שמד : ומ"ד הריח ריח של מנכיא מישאל
ועזריא כבר כמ"ד דסבר אבדטרא הוה גלס של כ"כ והם
מסרו את עצמן על קידוש השם ומשם שראו מרדכי
בכבוד עצמו וממעט בכבוד המקו' כמז'א היה להם מעלה
יתירה מה שלא היה באברהם ולא בדורו של שמד כי בדורו
של שמד היה ע"ז ממש וכן באברהם היה ע"ז ממש אכ ע'
שגא מעצמו מ"ה היה ע"ז ממש ומש"א גבי סכניא מישאל
ועזריא לא היה אלא אבדטרא ואע"פ סכניא מעצמן על
קדושת השם לכן אמר ירמיה ריח של מנכיא מישאל ועזריא
דוקא : ומ"ד דורו של שמד כבר כמז'א בר רבי יצחק
דאמר בפ' בן סורר ויוורא אפילו לשנוי ערקתא דמסאנא
יהרג ואל יעבר ופירש רש"י בגון שיש דל יהודית בדבר
ודרך ישראל להיות כנושעים אפילו שציו זה שאין כלן מנוה
אלא מכה בעלמא יקדש השם בפני סביריו ישראלים כמז'א
בזה שהיה להם מעלה יתירה מאברהם ומסכניא מישאל
ועזריא דאלו גבי אברהם היה ע"ז ממש וגבי סכניא מישאל
ועזריא אפילו לדעת ר"ת שכבר אבדטרא היה עכ"פ היה
בו דל ע"ז מ"ה כמז'א כ"כ פ' בן סורר ומור' והובא בב"י
סימן קכ"ב בסור' י"ד ו"ל מה ראה סכניא מישאל ועזריא
שהשילו את עצמן לכבשן האש ולא השתחוה לללם והא
לאו ע"ז היה אלא אינדטראי הוה שלא עשה אלא לכבוד
בעלמא אלא מתוך שהיו רובן טועין והיו סבורים שהיו

יהר' ו' יעבור לא על מצות לא תעש' אבל על מצות עשה
לא נריך כי אין מבטל בידים ועוד שהן יכולין לבטל ממנו
מצות עשה כע"כ שימאזוהו בבית האסורין וימילא תבטל
וממו הלכך יבטל ואל יהרג : ואיתא נמי בב"י הכ"ל הביא
מדרש מה לך יונא להרוג שמלתי את בני ומה לך יונא
ליבלב שנטלתי את הלולב דמשמע שהיו מוסרין עצמם על
קדושת השם לפני משורת הדין אפילו על מצות עשה
דולאי לא היו קיימין מפני שהיה בדם לבטלם ככל אפילו
הכי היו נהרגין על קדושת השם עפני שהשעה נריכה
לכך עכ"ל : ולא יורה'ם לנו לעשות בענין מצוה זו
שאנו עתה קיימין בה דהיינו לולב שהוא מצות עשה אי
כיוצא בדעת הר"ן יבטל ואל יהרג או כיוצא בדעת המדרש
הכ"ל יהרג ו' יעבור לזה השיב ליקם לולב ונקלם להק"ב
וכו' ר"ל אנו מקיימין לעשות מה שמוטל עלינו ולא מסור
כפשינו אפילו על לולב שהוא מצות עשה וכדעת המדרש
הכ"ל : ולפי דרכנו שאמרנו לעיל לולב היא במקום
קרבן פשע המדרש הכא כי ידוע שאין המוקרא יוצא מיד
פשוטה ופשוטה של קרא קאי על הריט ריט של קרבן רק
המדרש תדרוש ריט של אברהם או שאר דורות הכ"ל ודורו
של שמד היה הקרבנם שואבנו את נפשם במקום קרבן
ומה עלינו לעשות רצה לומר דורות הללו שאינם של שמד
כגון עתה ומאי לנו קרבן וכפרה ושהיה עלינו לעשות
שיהא לנו במקום קרבן לזה השיב ליקם לולב ונקלם
להק"ב וכו' וק"ל :

על פי הקדמה זו נבא לבאר מאמר תמונה בזה
בפרשה זו וכו' :

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר
באי פרי עץ הדר אילנא דאפרוגא
ומאי הדר היינו הדר על הכ"ל והיינו הדר דשיר
ושירים דכתיב ביהמי ואת הנשקפה כמו שחר יפה
פלגנה וגו' היינו על שם נקבה ועל שמה נלקחה
נקבה מאדם כי אי אפשר לחתקים העולם התחתון
בלא נקבה וכו' ולמה נקרא שמו הדר אל התורה
הדר אלא חידוד זה אתרוג שנפרד מאגרי הלולב ואין
מצות לולב קיימות אלא בו ע"כ :

המאמר הזה נריך נגרא וצר נגרא דיכול למספרקיא כי
מירכה ועד פרכה כולו מעשה מקשה מדא מ"ש הדר על
הכל הדר דשיר השירים נריך פירש לפרשו מאי הדר על
הכל או מאי הדר דשיר השירים או מאי על שם נקבה כי
נקבה מאי בעי הכי : גם י"ל ש' ולמה נקרא שמו הדר
והלא כבר ת' למעלה היינו הדר על הכל וכו' : אלא
כ"ל דהמאמר הקשה מתפלה מדאמרתי אילנא דאתרוגא
מכלל דהאי הדר קאי על לולב ואתרוג וכן הוא בפירוש
בגמרא דהמ"ב סה"כ נרסת המאמר הזה ומאי פרי עץ
הדר כדתרמינן לולבין ואתרוגין ה"ה הוהר שלפנינו
נמי פשע הכא אילנא דאתרוגא משמע דקאי הדר נמי על
לולב שהוא מאילן אתרוג כאשר יבאר בזה בראשית
בס"ד : גם י"ל קשה ומאי כיהו הדר יש פלוגתא בגמרא
ר' יהודה הדר ע' בפירוש של הדר לר"י היינו הדר על הכל
ולר"ע היינו הדר דשיר השירים שאמר מי זאת הנשקפה
עגו' וכן למר קאי הדר דקרא על אתרוג ולא לולב : לא
ע"כ נריך לומר טעם שלישי שהוא פשע הוהר והיינו
על שם נקבה וכו' גם י"ל מתורץ שאין הדר נמי על לולב
אבל קשה קשיא אחרונה ולמה נקרא שמו הדר בשלומא
לדעת הגמרא לא קשה למה נקרא שמו הדר היינו הדר
על הכל או הדר השיר השירים רק קשה דלא קאי על לולב
אבל לדעת הוהר קשי' זו לא קשה אבל קשה למה נקרא
שמו הדר : ומקדם לזה מירא דמכה פרק לולב הנ"ל
דף ל"ה ח"ל : ת"ר פרי עץ הדר עין טעם עגו'
וגפריו שהיה אומר זה אתרוג ואימא פלפלין ומשני משום
דלא אפשר היכי נעבוד לביקוט מדא לא מתברא לביקוט
תרי או תלת דמיתא אומר פרי עץ הדר מדא משמע ולא
תריאו תלת רבי אומר אל תקרא הדר אלף הדין הזה
עד שבאין קטנים עדין גדולים קיימים איך אתרוג עד
שהקטנים באים עדין גדולים קיימים רבי אבהו אומר אל
תקרא הדר אלף הדר דבר שדד נאלטו משנה לשנה :
ומה איתא התם כפ' הכ"ל דף ל"א תבא יבס פסול דבי
יהודה מכשיר אומר רבא מתלוקות בלולב אבל באתרוג
דכרי הכל בעי הדר ת"ס אתרוג הישן פסול ורבי יהודה
מכשיר תיובתא דרבא תיובתא : וזה סוג' בכל מקו' דאומר
תיובתא לא פסקין כותבי' כגא' דלא פסקין כרבא אלף

מעמי סוכה

בלולב כולו עלמא מודה דלא בעי הדור ובאתרוג פליגי :
 ותו איתא התם בנמרא ולא בעי רבי יהודה הדור והא
 אכן תנן ירוק בכרתי ר"מ מכשר ורבי יהודה פסול לאו
 משום דבעי הדור : לא אלא משום דלא גמר פירי ולא לאר'
 יהודה הכתיב הדד יהודא הדד בחילוני משנה לשנה ובתבני
 התוספת היא ת"ק דפסול ביטן משום דבעי הדור ר"ע
 הוא דסבר לקמן דאתרוג בעי הדור לשון יפה ומדברי
 יהודה סבר כרבי אבהו ר"ע סבר כר' דאמר לעיל אל
 תקרא הדד אלא הדיר ככ"ל ובין לר"ע דסבר הדד לשון
 יפה וכו' דדייש הדד לשון הדיר ובין לרבי יהודה דסבר
 הדד כר' אבהו הדד בחילוני משנה לשנה ע"כ מלת הדד
 קאי למלת אתרוג לבד כי הנך טעמים דר' ורבי אבהו לא
 שייכי בלולב ונס לר"ע עצמו דאמר הדד לשון יפה בעיטין
 גבי אתרוג פליגי אבל גבי לולב מודה לר"י דלא בעי הדור
 כדמוכח לעיל ממלת תיובתא : כלל עולה לר"י פירש של
 מלת הדד כר' אבהו הדד בחילוני כל השנה ולר"ע פיר' של
 מלת הדד כר' והדר לשון יפה בעיטין : ל"א במאמ' הזוהר
 מדאמרת אילנא דאתרוג' מכלל דסבר דהאי הדד קאי על
 אתרוג ולולב וכנייהת דרע"ב לפי זה קשה מאי הדד
 שמה נפשך אי אמרת כרבי יהודה היינו פירש של הדד
 הדד על הכל ר"ל על כל האילנות הוא דר בחילוני משנה
 לשנה ואי בר"ע היינו הדד דשיר השירים דכתיב מי זאת
 הנשקפה כיון שער יפה כלבנה דאית אבתוק ובל' דאתרוג
 דיומה לשכינה דמתקריא לבנה משמע דהדר לשון יפה
 בעיטין דכתי' יפה כלבנה והיינו כר"ע ובין לומר ובין לומר
 לא קאי הדד אלא על אתרוג לבד ולא על אילן דאתרוג :
 לא ע"כ נריך לומר בפשט של הזוהר אמת כדאיתא בווה'
 בראשית ע"פ געשו אדם בגלמנו וכדמותינו כותן טעם
 לשנה למה נתן הק"ב נקבה אל האדם והביא משל
 למה ד' למלך שעלה בלבנו לטעם ט' אילנות וזכרים והיו
 כלם דקלים אמר כשהיינו בלם מין א' אי אפשר להתקיים
 מה עשה טעם אתרוג וזכרים והוא אחד מאותן התשעים
 שעלה בלבנו להיות זכרים ואתרוג מאי היה נקבה והיינו
 דכתיב פרי עץ הדד בנות תמרים עב"ל : וקשה בזה
 הוואמר מאי קשה ליה בפסוק שאמר והיינו דכתיב כמו
 והשתא אתי שפיר : וכל לפי עניות דעתי דקשה ליה

בפסוק מאי טכא שאמר ועקף עץ עבות וערבי נקל בכל
 מקום וא"ו כוספת למעלה ונבי כפת תמרים אמר בלתי
 וא"ו כוספת אבל לפי מה שכתב במאמר הכ"ל שאילן
 אתרוג מין תמרים הוא רק שהוא נקבה ולכן אמר כפת
 לשון נקבה ולא כף לשון זכר להורות שהלולב מן אילן
 אתרוג הוא לא"ו והיינו דכתיב פרי עץ הדד כפת תמרי'
 לומר כך מאי עץ הדד כפת תמרים : כמאן לפ"ו שז"ל
 הדד עולה לבאן ולבאן על אתרוג ולולב לא"ו ואת"ל
 כפשט הזוהר הכ"ל והיינו על שם נקבה ועל שמה נלקחה
 נקבה מאדם כי אי אפשר לעולם התקתון בלא נקבה והאי
 אילן אתרוג אילן נקבה של תמרים ולולב מן אילן אתרוג
 הוא לפ"ו קשה למה נקרא שמו הדד בשלמא לדעת
 הנמרא קשי' זו לא קשה למה נקרא שמו הדד לר"י הדד
 על הכל ולר"ע הדד דשיר השירים ככ"ל אבל לפי פשט
 הזוהר מלת הדד קאי כאי על מלת לולב ולא בפשט הנמרא'
 קשה לפ"ו ולמה נקרא שמו הדד ונשנינו אל תקרא הדד אלא
 הידור ר"ל לבד כאשר גבי לולב מלת הדד כדי שיוכל לומר
 גס כן הידור וזה בלא ז"א א"ל ולכן אמר אל תקרא הדד
 גבי לולב אלא כדי שיתכל לומר ג"כ הידור גבי אתרוג אז
 כך אמר אל תקרא הדד ר"ל לא תוכל לקרא גבי לולב הדד
 לבד אלא שתקרא עמו ג"כ הדור זה אתרוג שנפרד מאחד
 הלולב ואין מנות הלולב קיימת אלא בו כי זה בלא ז"א אי
 אפשר : עכ"פ קשי' עמו אינו מתירץ למה נקרא שמו של
 לולב הדד אבל לפי דרכנו שאמרנו לולב דיומה קרבן אתי
 שפיר שנקרא לולב הדד כאשר יתבאר ולדעתי זה כוונת
 המדרש שאמר כפת תמרים זה יצחק לפי שכפת אפות על
 גבי המוצק קשה בזה המ"ר למה אמר גבי יצחק טעם זה
 וגבי רבקה בת"ר פרשה זו דודמה כווי הארבע מינין
 לאימהוה וכפת תמרים נגד רבקה אמר טעם אחר מה
 תמרה הזו יש בה עוקץ ויש בה איוב אף רבקה העמיד
 נדיק ורשע אבל לפ"ד א"ש המדרש אל לנו להורות טעם
 זה מפני שהיוקיים מנות לולב באלו הקריב קרבן כמאן
 לולב כמקום קרבן ויצחק היה כווי קרבן ולכן אמר לפי
 שכפתו איתו ע"ג מוצק ר"ל הכפות דהיינו הלולב עצמו
 דיומי : יצחק לאספיקו גבי רבקה אמר תמרי' דיומה לרבקה
 לבן אמר מה התמרה הזו וכו' : כלל עולה שלולב כנגד

טעמי סוכה

יחזק וזאתה נכנטי וינה חלק נ' פרק ס'ו הדר בני' יחזק
עם הכולל הרי ר"ט כמנין הד' ולכן נקרא שמו של לולב
הדר בזה מתורץ הכל על כנין וק"ל :

על פי הדברים האלה נבא לביאר המאמר במדרש רבה
פרשה זו וזה לשונו :

ולקחתם

לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו'
באחר כל ימותה החכמה שכתב

בשלמה החכמה והמרע נתן לך ויחכם שלמות מכל
האדם ישב לו תמיה על ד' מינין שנאמר שלשה חכם
נפלאומנו שלשה המה פתח מצוה ומרור :

וארבעה לא ידעתם אלו ד' מינין שבלולב שבקש
שלמה לעמוד עליהם פרי עץ הדר מי יאמר שהיה
אתרוג כל האלנות עושין פירות הדר : כפת תמרים
התורה אמרה טל שרזי כפות תמרים לחלל בהם
וחם אינו נוטלין אלא לולב ליבה של רחמיה :

וענף עין עבות מי יאמר שהוא הרם הרי הוא אמר
במקום אחר צאו הדר והביאו עלי זית : וערבי
נחל כל האלנות גרילים בניים : וד' לא ידעתם

חור ומוכרין פנים אחרת שנאמר ג' המה מטיבי צער
וד' הם מטיבי לבת אלו ארבע מינין שכל אחד ואחד
בישראל הולך ורץ ולוקח לו מוחן להלל להק' בה וכו' :
ומי פירש להם לישראל על ארבע מינין הללו שהן
אתרוג ולולב חרס וערבה : חכמים שנאמר והמה
חכמים מחוכמים עב"ל :

המדרש הזה כבר נזכר בו קוויא דקוויא וגם טעמתי ישוב
על זה משום הנאון הגדול מזה דר יעקב זכ"ל ה"ה שהיה
אב"ד ור"מ ק"ק לובלין אך מופתי שלא טעמתי הישוב של
מדרש זה משום על מכונו זה אמר בזה וזה אמר בזה לכן
לא הפליתו בדבוקם שלא לביטול מוס בקדשים סליה עכ"פ
דברי פי חכם קוין אך סלקי ה' איורה נפשי והניחולי מקום
להתגדר בו ואינה בדדיה וואן כדידן גם יבואר לפי
עניות דעתי גם שאר דיקדוקים מה שלא דיקדוק אדם
מעולם וגם מיה שלא ביאר הנאון הכל' : כיום נקדק
מלא למה ישב לו תמיה על פסח מנה ומרור בנת הסוכות
ולא ישב לו תמיה בפסח לדבר עענינו שהרי בעל המאמר

קאי בפרשה ולקחתם לכם ביום הראשון המדרש מענין
סוכות ומקשה אחד כל אותה קמיה וכו' : וע"ק מאי
ענין פסח מנה ומרור אלא ארבע מינין דקדרס שלמה
כמד קרא ככ"ל : וע"ק למה קור ומוכיר בעל המאמר
וד' לא ידעתם עוד הפעם לנכסו : וע"ק מאי הקשה
בעל המאמר ומי פירש להם וכו' או מאי השיב : חכמים
וכי עד השתא לא ידעינן דכל התורה כולה מפרשו
חכמים ולא זו בלבד : אלא כ"ל דכך יהיה הכנין של

המאמר זה דשלמה הוילך ע"ה היה קשה לו נ' קשי' מלא
בפסח ומלא' בנחה ומלא' במרור ועל כל קרא בפני עמנו
היו לו תי' אכל כשבאיין שלשתן ביחד היתרוניס סותרים
זה את זה לכן אמר שלמה הם נפלאו מומנו ר"ל שלשתן
ביחד הם נפלאו מומיו ואת' ל' שהיה תי' על כל אחד דלא
יהיה סותרין אהדדי או וד' לא ידעתם דקשה על הד'
מינין מה שהקשה במדרש הכל' : בשלמות אס שלש
אלה נפלאו איין להם תי' או לארבעה מינין יש להם תי'
אבל אס שלש אלה איין נפלאו אלא יש להן תי' או הד'
מינין איין להם תי' וזו קא וזרבע לא ידעתם דזה לומר
ד' בהדי הדדי כל אחד בפני עצמו יש להן תי' אף בלא
שלשה אכל כשבאיין ביחד כהדי הדדי היתרוניס סותרים
זה את זה לכן אמר אס"כ בת"ד עוד הפעם וארבע לא
ידעתם ר"ל ד' ביחד ככ"ל קסור ומוכירין פעם אחרת וכו'
ר"ל לנכסו הזכיר אלון ג' וד' ואמר שלמה לעולם על אלון
ג' איין להם תי' והם נפלאו ממילא על אלון ד' יש להן תי'
שאלו ד' כנגד אלון ג' כאשר יתבאר בס"ד : אמנם נקדם

לזה מה שהקשה בתורת בנינים והוא בילקט פרשה זו
על פסו' וע"ל למודש הזה חס המנו גו' ח"ל יכול יהא חס
הסוכות הזה טעון מזה והלא דין הוא מה חס המנות
שלא טעון סוכה טעון מזה חס הסוכות טעון סוכה אינו
דין טעון מזה וכו' : הקשי' זו היה קשה לשלמה גם בני
פסח ונבי מרור ומקסו' זה שיבנה שלש אלא בסוכות
מאחר שסוכה הוא זכר לזיאת מוצרים זכר לענני כבוד
יבנה גם כל שלש אלה שהוא כמי' זכר לזיאת מוצרים : על
כל קרא בפני עצמו היה לו תי' : על מנה לבד היה
לו תי' ונקדס' לזה נמלא דפסחים פ' כל שעב דף ל"ה
ת"ר יכול יוצא אדם ידיו מוצת מנה במעשר מי בירושלים

מעמי סוכה

ת"ל לחם עוני מה שזאכל באכילות יוא מעשר שני שזאכל
 בשמחה דוקא דבר ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר מצות מצות
 רובה א"כ מה ת"ל לחם עוני כדשמואל דאמר שמואל לחם
 שעובין עליו דברים הרבה ופרש רש"י שגומרים עליו את
 ההלל ואומרים עליו הגדה: ר"ל ר"ע כבר אודעה לחם
 עוני מורה על שמחה שגומרים עליו ההגדה והלל שהור'
 על השמחה לכן יוצא אדם ידו מכות מזה במעשר שני
 בירושלי שהוא כמי שזאכל בשמחה: וקשה לי בזה הנ"מ במאי
 קמפלגי רבי יוסי הגלילי ור"ע למה ר"י הגלילי כבר לחם
 עוני מורה על צער ואכילתו ולכן אינו יוצא ידו מכותו
 במעשר שני שאינו זאכל בצער אלא בשמחה ור"ע כבר
 גיהסך ככ"ל: וקד"ל לזה מ"ט בספר מעשה ה' בהגדה וז"ל
 מזה זו שאינו אוכל על צום מה על שום שלא הספיק בנק
 אבותינו להקמין: וקשה מה ר"י או למה אומר ר"ע טעם
 זה על אכילת מזה והא קודם יציאת מצרים נטעו במזזה
 מזה ואיסור הקמין ומפני אותה מזה שנטעונו בזאת
 טעה אלו אוכלין מזה לא מפני שלא הספיק בנקם
 להקמין: ותר"י מה ר"י ז"ל מאד שראה ר"ב ב'
 טעמים במזות המזה טעם אחד מורה על הגלות ועיני
 להיות לחם עוני ולכן היו אוכלין את הפסח על מזות
 ומוררים ויכלוהו ר"ל אחר מצות ומוררים לפי שכן בזה
 המכות כבודת אחר הגלות והעיניו והשיעבוד: וטעם
 שני הורה עליו משר"ע בהשגחה תורה באומרו שבעת
 ימי' תאכל עליו מזנו לחם עוני כי בקיום ונאת מוציא ונ'
 שביאר היות מזה זכר למחירת הגאולה ולא לגלות ומאחר
 שזאכ ר"ג שני טעמים לכן השיב קשיא זו המזה שהיו
 אוכלין בפסח מצרים לא היה וזאתו טעם המזה שזאכלו
 לדורות כי המזה שנטעוה עליה בפסח מצרים היה זכר
 לגלות והעיניו: וזאתו מזה משה לדורו היה זכר לפסחון
 ומחירת הגאולה: וקשה עליו בעל ספר מעשה ה'
 לא הכניח דבריו של הכר"י ז"ל כלל שהרי לא מנינו
 שנקראת מזה לחם עוני אלא בפסח דורות הדיכו במשנה
 תורה ושם כתי' שני טעמים אלו לחם עוני ומפסחון וכו':
 והשיב בעל מעשה ה' אדרבה מזה בפסח מצרים ולדורות
 כולם מורה על עיניו ולגלות ומ"ט כי בפסחון יצאת זה אינו
 שכן שהרי הביא אחר לא בפסחון תגאו ומה שהכריך

לזכור כי בפסחון יצאת כדי שיעדי ויבדילן מה דין גאולה
 מצרים לגאולה משיח שזאמר לא בפסחון תגאו ומה שזכר
 צוה במצרים על שם העתיד כמו בפסח מצרים משום
 ופסח ה' בזה המזה קודם למעשה כך גבי מזה צוה ה'
 קודם יציאתם על שם עתיד: כלל עולה על דבריו
 שמה ר"י ז"ל כבר שהמזה שאין אוכלין מורה על שם
 גאולה: וספר מעשה ה' כבר המזה שאינו אוכלין מורה על
 עיניו ולגלות: לפי זה ר"י הגלילי כבר במעשה ה' לכן אחר
 שאינו יוצא ידו מכות מזה במעשר שני בירושלים שזאמר
 לחם עוני מה שזאכל באכילות וצער וכו': ור"ע כבר
 כיוה ר"י ז"ל דכבר מזה מורה על הגאולה וקירות לכן
 אחר לחם עוני שעובין עליו דברים הרבה וזאכל בשמחה
 לכן יוצא ידו מכות מזה במעשר שני: וכמו שפליגי
 כאן גבי מזה אם מורה על הגלות או הגאולה כך פליגי
 בסוכה לחיטך: דאיתא בגמרא בסוכה דף י"א כי
 בסוכות הזשבתית את בני ישראל ונ' ענני כבוד היו דברי
 רבי אליעזר בני עקיבה אשר סוכות ממש עשה להם
 ופי' רש"י מפני הקמיה בעת קמייתן היו עושין סוכות:
 וקשה נ"כ במאי קמיה פליגי בזה: וקד"ל לזה מ"ט בספר
 עשרה יחמרות חלק ב' פרק כ"ו ז"ל שמועו סוכים מלי
 כי אין קמ המזות נקראת ח' בשלום לא י"ט ראשון ושביעי
 מומכי בלבד ובדברי הימים כתיב קמ המזות שבעת ימים
 בשוקיה וביאשיהו היינו על שם שמחת הקהל לא זולת
 אונסם ביום הסוכות כתיב בתורה קמ לה' שבעת הימים
 ומחוייב לשמוח וזה מעלתו על שאר יום טובים: ומביא
 טעם לזה ע"פ קבלה ואין לנו עסק בנסתרות רק ראה
 לי הטעם כגולה מה שכתבו כל המפרשים ספר האלפסוך
 וצרו שמו ומחורת הואור: שכתב האלפסוך וז"ל כי הכה
 שאר חמים כגון קמ הפסח אלו חנוגים על שעה לנו
 טובת כמו יציאת מצרי' שאר טובת וכן את השבועות שקבלו
 את התור' והשיבו מה שלא השיב שאר אומות ולשון אך את
 הסוכות היה את ה' כי עד את הסוכות היה הקטרונ
 של מלאכי השרת עדין קיים מה אכזו ונ' כי אחר יציאת
 מצרים לא היה להם עדין תורה וקמ השבועות קבלו את
 התורה ועשו את העגל והיה כבודו ית' מתחלל קלילה
 לפני מלאכי השרת פי אמרו הלא אמרו לך מה אכזו ונ'

עד מקרת יום אביספורים שירדעשה וקבל את הלמות
 שניות וכפר להם הק"ב על אותו עון וקבלו עליהם
 מעשי המסכן ואז כתבם העולם ולכן ע"י תיקון העול'
 שהוא שמירתו יתברך יהיה חג לה' בחג הסוכות ואז
 מתמלא חסד העול וע"כ היה ניסוך העמים ושמחת בית
 השואבה ששואבין משם רוח הקודש ומ"כ בשאר קמים :
 וכתב בספר נרדור השור בט"ו לאורש חג הסוכות לה'
 הם עכני כבוד שהושיבנו בהם והרמז בואת המנוה הוא כי
 אחר שינאו ישראל ביד רמה מיום הדין והק"ב שלם לכל
 מטאמס חכס השמחה רבה השם להודיע לכל העולם
 הקסד הנדול שעשה עמו ועד השתא היו בפסד ובדלוגה
 כדכתוב פסדו בזי"ן מטאמס ולכן צוה להם שינאו מבתיהם
 בלי פסד וינאו השדה לעשות סוכות ולישש שם דרך קירות
 ויזלכות בלי פסד ולכן צוה ולקחתם לכם ביום הראשון
 פרי עץ הדר וגו' שהם ר' כמפני מלוכה וסיון מלכות :
 וכתב בספר מנורת המאור בתיב אך ב"ה וכתי' בחג
 הסוכות אך בט"ו לאדש וגו' לומר לך כשם שאך שכתוב
 ביה"כ מומעט ה"כ בשאר ימים טובים שלא יהיה בו שום
 תענוג רק הכל עיבוי כך אך שכתוב בחג הסוכות מיד
 אחר יה"כ מומעט סוכות משאר עיבויים שכתב ביה"כ שלא
 יהיה בסוכות שום עניו בעולם רק שמחה שלימה : כלל
 עולה מדברי המפרשים שסוכה מורה על קירות ועלכות
 ונגד עניו כבוד כל' ונר"ך שיהיה רק שמחה שלימה ולא
 שום עניו בעולם : מש' אכ בידרש ליקט פרת אמור
 מביא להיפך וו"ל א"ר אליעזר בר מרס למה אנו עושין
 סוכות אחר יה"כ אתה מווא בר"ה יושב הק"ב בדין על
 כל בלי העולם ובימי הכפורים הוא חותם הדין שאל יא
 דיין של ישראל לגלות וע"כ עושין סוכה ונולין מבתיהם
 לסוכה והק"ב מעלה עליהם כאלו נלו לבלל וכו' :
 יא לנו מזה שמחה מורה על הגלות וכוה שלוני ר"א
 ור"ע ר"א סבר ענכו כבוד היו בבר כדעת עשרה אמרת'
 והמפרשים שסוכה מורה על הקירות והגאולה כל'
 ור"ע סבר כדעת המדר' שסוכה מורה על הגלות והעניו
 ולכן אמר סוכות מומעט היו ר"ל כשישראל ינאו ומזרים
 ישנו בסוכות כדי לחלוצת הגלות של ועבדים ועיבו אותו
 ד' תאות שנה וזש"ה יושבו ישראל בסוכות וגו' : כלל

עולה שרבי עקיבא סבר נבי מזה שהורה על הגאולה
 וקירות סבר כאן נבי סוכה להיפך סוכו' מורה על הגלות
 ועיבוי ומדר' ש שמע לרבי ישי הגלילי שסבר כר"א שסבר
 סוכה מורה על הגאולה וקירות ושמחה כנזא בין לר"י
 הגלילי ובין לר"ע מזה אין לו שייכות בסוכות : כי לר"י
 הגלילי שסבר מזה מורה על עיבו וגלות סבר בסוכה כר"א
 שסבר כדעת המפרשים שסוכה מורה על הגאולה וקירות
 ודרך מלכות ונר"ך שיהיה שמחה שלימה ולא שום עניו
 בעול ואי יוכל מצות סוכו' שהוא לשם עניו אין לך עניו
 גדולה מווי : גם לר"ע שסבר מזה מורה על הקירות
 והגאולה סבר וסוכה מורה על הגלות ועל סוכות ממש
 ולא זכר לשם פשיעי אין שייך בסוכות לאכול מזה שהיא
 על הכס והגאולה כנזא בזה מזה לבר יש לה ת' :

על פסם לבר כמי יש תי' וקסד לזה מה שהקשה מה ר"א
 אבר כנאל בהגדה בספר מעשי ה' על ר"ג שאמר פסם
 שאוכלין אבותינו וכו' על שום שפסם בתי אבותינו
 במזרים ונס על התורה הקשה קשיא וז' שאמר שם ז' וז'
 בפסם שאמר ואמרתם זכס פסם לה' אשר פסם על צני'
 בני ישראל וגו' הנה הוא דבר מתמיה מאד אם המזרים
 כתחיבו בכוות בכורות לפי שהסויקו ושעברו את ישראל
 שאמר ה' עליהם בני בכורי ישראל לא היו מקיבים ישראל
 באותו תיפתה פטי שורת הדין ומה עשו ישראל שכתחיבו
 גם הם באותה מיתה בבוה אחינא ואי משום שהפלא ה'
 בין ישראל לכן נאמר על שום שפסם בינא קרבן פסח אלא
 מאי בכל המכות הסלא ה' בין ישראל ומזרים כגון דבר
 וערב ודס ושאר מכות ולמה לא עשו וזכרון גם לאותו כס
 והשיב בעל ספר מעשי ה' מושם שהמספית היה עיפוס
 אמר שאינו מבקין כאשר אמר חז"ל משניתן רשות למספית
 אינו מבקין בין טוב לרע בין דק לרשע והנר"ך כס
 להגילס עם היותם בלתי מפויבים לכן הונר"ך לזה בקרבן
 פסח וקידוש הבכורות לזכר שהק"ב מבע משמית ומאכל
 מהס' : אלא לפ' עד נראה שאין מקום לקש' וז' דאיתא
 במדרש ליקט פ' דאק ס"ב ע"ד וו"ל : ר' יובי הגלילי
 אמר ראיון היו ישראל כליו' עד ששקט האחרון את
 פסמו שאמר ואמרתם זכס פסם וגו' : כנזא לפ' לא
 קשה מירי הקש' של מה ריאו וכו' גם ישראל היו שייבין
 כליו'

מעמי סוכה

כלייה במוצאים כמו המוצאים ועל ידי קרבן פסח היו להם
בפרה ולכן פסח על בתי בני ישראל וז"ש ומוצאתם זבח
פסח וגו' לפ"א אין שייכות לקרבן פסח בזמן הסוכות
בשלומא או היה מורה על כנס כאשר הכניתי מתלה היה
לו שסיר שייכי לתב הסוכו אבל עכשיו אמרתי שהפסח היה
במוצאים לקרבן לפסח על עובותיהם ממילא אין לו שייכות
בזמן הסוכות בשלומא פסח היו' הד' בכל פסח עדין
נותנת עליהם אע"פ שהיו להם כפרה : כדאיתא
בוהר פ' בא תפלת הפרשה וז"ל : ת"מ בשעתא דאמר
מוטו בארץ בעא מביה למיעבד דינא בישראל דהא דינא
הוה ליה על אברהם למתבע מהק"ב בה בנין דלא איתעבד
דינא ביזמקא כד איתקרב ע"ג מדכחא ולא אישתליס מני'
קרבנא ולא איתעביד ביה דינא דלא הוה ליה לאתלופי
ליה קרבנא ובעא דא יועס הק"ב כה כמה דבעא דינא
מויסק לבמה דרין וכו' בנין דא שעיר בה' השעיר ביה"כ
בנין דא דאיתעסק ביה ושביק להו לישראל וכו' : כלל
עולה מזה בכל מקו' שאמר מישראל היה שייך כל"י המ' הד'
איתת עליו בכל שנה בזאתה פעם אע"פ שנתן לו כפרה
פעם אחד נרץ לתת לו בכל פעם בשנה קרבן ולכן נרץ
לתת קרבן פסח בזמן הפסח מפני שאותו פעם ש"מ הד'
היה תפוח עליהן משא"כ בזמן הסוכות נמצא על פסח
לכד נמיס תי' : על מורה לכד בני תי' משום שאמר
על מצות ומוראים ואלכוהו ומשמע מרור דושיא דמנה
מנה מנה אין לו שייכות בזמן הסוכו' ככ"ל אף מרור כמי אין
לו שייכות בזמן הסוכות : אבל שלשה הנה כפלאו מחמי
דנה לומר בשלשה באין ביחד היתרונים שנתרין זה את זה
דנבי פסח אמרתי תי' אליבא דר' הגלילי ככל' במדרש
ילקט ישראל היו שיידין כל"י משמע דהאמת הוא כר"י
הגלילי דאמר מנה מורה על גלות והעביו : וסוכה מורה
על הגאולה ויחיות ועל מרור אמרתי תי' מרור דושיא
דמנה בענין ומאן הוה דאמר מרור דושיא דמנה הוא ר"ע
דאיתא בממרא דפסחים פ' כל שנה דף הכל' : יכול
יהא אדם יונא ידי מותו בזמן של ביכורים ת"ל בכל
מוצאותיכם וטאלכו מצות מנה הנאכלת בכל מוצאותיכם
יבאו ביכורים שאינן נאכלת בכל מוצאותיכם לא בירושלים
דכרי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר מנה ומרור כתי'

מנה דושיא דמרור מנה מרור שאינו בביכורים אף מנה
שאינו בביכורים : נמצא שר"ע כבר דומקן מנה למרור
משמע שאין בביכין כר"ע נסכון בני מנה שמנה מורה
על גאולה ויחיות וסוכה מורה על גלות ממילא היתרוני'
הותרין זה את זה : אלא כ"ל ש"כ על מרור תי' אפר
זכיינו כמי כרבי יוסי הגלילי דמרור מורה על גלות ועביו
כמו מנה שאמר וימרור את שייסם בעבודה קשה וגו'
וסוכה מורה על הגאולה והסירות לכך למרור כמי אין לו
שייכות בזמן הסוכות ומילא שלשה אלה אינן כפלאו כי יש
להן תי' אליבא דרבי יוסי הגלילי : אבל עתה קשה
וד' לא ידעם ר"ל אלוד' מיין אין להם תי' ביקשה
פרי עין הדר וז' אחרון מי יאמר שהוא אחרון כל האילני'
ענשין פירות הדר וכו' : בשלומא אם שלם אלא הם
כפלאו ואין להם תי' יש להם שייכות בזמן הסוכות או על
ד' מיין יש להן תי' שד' מיין אלו הן זכר כנגד ג' אלו
דהיינו פסח מנה ומרור ואע"פ שהן רק ג' מן היתורה
מ"מ מכ"י הכן אקרא שנתרין עוד אחד בפסח והוא
חרוסת כדאיתא בפסחים פ' ערבי פסחים דף ק"ו :
רבי אליעזר בר דקוק אומר אף חרוסת : ויגוה מאי מנה
ר' לוי אור זכר לתפוח ויפ"ש שהיו יולדת בניהן שם בני
עגב ולא יכירו בהן מנר' דכתיב תחת התפוח עוררתין :
וכתבו התוספת משום תשובת הגאונים לפשות חרוסת
בשירות שדמה לכנסת ישראל בשיר השירים : שאמר
תחת התפוח עוררתין כפלאו הרימוון רקתך שתאינה
תנטה פניה אמרתי לעלה בתמר אל נכות אבנו ירדתי
וכו' משמע שחרוסת הוא כנגד כנסת ישראל ואתרונ
כמי כנגד ככ"י כדאיתא בחוקים ולפי הוזהר אתרונ מן
תמר הוא ככ"ל ממילא אתרונ זכר לקרוסת ממילא אינו
קשה קשיות הית' הכ"ל מי יאמר שהוא אתרונ מסתמא
לא הקשה בפשוטה לא הקשה קשיות הממרא הכ"ל דלמא
פלפלין כמי ענו ופריימוה כמו אתרונ אבל עכשיו אינו
קשה מידי דנרץ דוקא פרי דמוה לכנסת ישראל כגון
אתרונ משא"כ פלפלין אינו דומה לככ"י : ולגב כנגד
קרבן פסח דאמרין לעיל לגב דומא לקרבן וז"ש בממרא
פ' ערבי פסחים וז"ל כל זה מי אתרונ אר' יוסי אליעזר בני
אמר משה וישראל אמרו בשעה שעלו מן הים ומלוקים
עלו

עליו כצוריו לומר שדוד אמרו ונראין דבריו מדבריהם
אפשר שטעו את פסוקיהן וטעלו את ולבדיהן ולא אמרו
שירה : וקשה בזה מאי ענין פסוקי אהל לולב אהל לפ"ד
אתי שפיר לולב דומה לקרבן והוא זכר לקרבן פסוק
וק"ל : ומיילא אינו קשה התורה אמרה כפת עמרים
תרתיו משמע והם אינו כעולין אלא לולב א' משום שהוא
זכר לקרבן פסוק שהוא כמי קדח : והדם זכר למורו פי
מינינו בגמרא הכ"ל דף ל"ב מה שהקשה בגמ' דפסוקים
גבי מורו הקשה כמי כאן גבי הדם ואימא זית ואימא
הירדופסא וכל מה שפסול במורו פסול כמי בהדם כגון
זית והירדופסא ומיילא כדראה שהדם כמי מין יור הוא זכר
למורה ולכתי אינו קשה מי יאמר שהוא הדם דלמא זית
הרי הוא זכר למורו וכשם שזית פסול למורו פסול כמי
להדם : וערבי כהל הוא זכר למוצה דאיתא במ"ר ערבי
כהל דומה עלה שלה לשפתים ומביא טעם בספר עבודת
המאור משום דשפתים לא כבדא אלא להלל ולשבח את
בוראו ומייד לכל באי עולם הנכסים והישועות ששעה
בעולמו וערבי כהל דומה לו : משמע מזה דערבי כהל כמי
משום כן כבדא ומיניו גבי מזה שנקראת לשם עובי שעובין
עליו דברים הרבה ופי' רש"י שאומרים עליו הלל והגדה
משמע כמי שע"י כן מזה כבדא להספ עליה ג' דלו' וכיסים
כפלאו' כמי גבי ערבי כהל גם נקראת ומזהלס עמי מה עמי
דרכו בפרשה אף כאן נפרשה גם ערבי כהל מיניו ססדר
רבי טרפון אפילו שלשתן קטומים ומיילא אינו קשה מנלן
דהוא ערבי כהל כל האילנות וכו' דלמא הוא שאר אילנות
לאסוקי השתא דאמרינן דבעינן שיהא עלה שלה דומה
לשפתים זכר למוצה ככ"ל לפיכך דוקא ערבי כהל שעלה
שלה דומה לשפתים : ומאז כשאלו שלשה כפלאו' אז לא
קשה מייד על אלו ד' מינין שהם כנגד אלו ג' אהל השתא
דאמרת פי' על אלו ג' שאין להם שייכות לחת הסוכות
ומיילא אינו יכול לומר שאלו ד' מינין כנגד ג' אלו כי אין
להם שייכות או ד' מינין לאלו ג' הכ"ל לכן וד' לא ידעתם :
והדרא קושיו' הו"ר הכ"ל בשו"ד מינין לדוכתא : ודוקא ד'
כדי הדדי לא ידעת אהל כל מלא בפני עצמו יש להם פי'
כי על קשיו' א' פרי עץ הדד מי יאמר שהוא אחרון דלמא
פלפלין כדמקמי בגמרא וי"ל תי' כמו שפי' בגמרא משום

שאי אפשר היכי ליעבד כנקוט מדא לא מכריז כנקוט כ' אז
ג' מדא אמר רחמנא ולא תרי אז תלתא : על לולב
כמי תי' כי שז"ע מה ומסתמא לא הקשה סתם כסומא
בארובה התורה אמרה שפי' לולבין מהכי תיתי יהיה
תרתיו לולבין לענין מאי יהיה תרתיו לא כי קשיו' ליה הכי
קשיו' ליה דאיתא בגמ' הכ"ל דף ל"ד וז"ל ערבי כהל אין לי
אלא ערבי כהל של בעל ושל הרים מנין ת"ל ערבי מ' מ'
אנא שאלו אומר ערבי שתיס אסת לולב ואסת למקדש
פירש רש"י להקיף את המזבחה הקשה שלמה המ"ע
התורה אמרה שפי' כפות תמרים שפי' לולבין להלל בהן
ר"ל דלמא כאבא שאלו דאמר ערבי שפי' ערבות ככל' זכר
לולבין דריבין שנים אסד לערבה ואסד למקדש : ותי' על
זה כמו שתי' התוספות שם וז"ל כד' ה' והבין למקדש מנא
להו הכו כמי מנא למבעי לאבא שאלו של בעל ושל הרים
מנא ליה ושאל לית ליה ולית ליה כמי הו' דדרש רבנן
לקמן ערבי כהל שתי' ר"ל שבידי ערבות בענין אלא
סבר הדם אסת וערבה אסת ואין הלכה כר"ע עכ"ל :
ומיילא לית הלכתא כמי כאבא שאלו לכן די לנו בלולב
אסד : על הדם כמי תי' מה שהקשה מי יאמר שהוא
הדם דלמא הוא זית י"ל כתי' של גמרא עבות בעינן
וליאבא : על ערבי כהל כמי תי' מסתמא כך הקשה שלמה
המ"ע כקושיו' של גמרא מנלן ערבי כהל דדייק מלת כהל
דהיינו הנדילים על הרים הא כל האילנות נדילים על
הרים דלמא כהל אינו דיוק אלא מלת ערבי דיוק ולהביא
כמי ערבי של הרים ושל בעל כך היה קשה לשלמה המ"ע
ותי' על זה דקיימילן כאבא שאלו דסבר ערבי משמע
שתיס אסת לולב ואסת למקדש ולא מרבינן ערבי של בעל
ושל הרים ככ"ל בתוספות דלית ליה לאבא שאלו של בעל
ושל הרים : ומיילא כל מדא ומדא בפני עצמו
יש לה תירץ אהל וד' לא ידעתם רצה לומר
ד' ביחד סתירונים סתירים זה את זה דהיינו התי' של
אחרון סותר את תי' של הדם : ותי' של לולב סותר את
תי' של ערבה : כי בתי' של אחרון אמרתי פירעץ
הדר מדא משמע ועץ מורה על טעם עכו ופריו טה
ובתי' של הדם אמרתי עבות בענין וליא ותו איתא התי'
בגמרא ר"א בן עקיבא אומר עקן עץ עבות עץ שטעם

מעמי סוכה

עצו ופריו שזה היא אומר זה הדם ותו איתא התם בנמ' דף
 ל"ד ע"פ ע"פ עבנות שלש' ופירש' ע"פ ע"פ ע"פ עבנות
 שלשה לפי זה קשה קושיא התוספת וא"ת פרי ע"פ הדר
 שלשה וי' למדרשה דע"פ דרשינן ע"פ שטעם עצו ופריו
 שזה : משמע נבי ארתונו משום דע"פ אית' לדרש' דטעם
 עצו ופריו שזה לא דרשינן מיניה פרי ע"פ הדר שלשה כל
 אקד בפני עצמו ונבי הדם כמי אמרינן ע"פ שטעם עצו
 ופריו שזה ואע"פ דרשינן ע"פ ע"פ עבנות שלשה כמ"א
 התיירוים אלו סותרים זה את זה : גם לולב עם ערבה
 שותרים זה את זה דה דנבי לולב אמרינן לית הלכתא כאבא
 שאול ולכן לולב אקד משמע מן התורה ונבי ערבה הייתי
 משני להיך דקיימי לן כאבא שאול כמ"א תירוים אלו
 סותרים זה את זה : לו"א ב"ר עוד הפעם וד' לא
 ידעתם רבה לומר ד' בידך ככ"ל : שור וזוכינן פעם
 אקרת כפסוק אחר ג' הוה מטיבי גע"ד' הוה מטיבי
 לבת אלו ארבע מינין וכו' רצה לומר מה ששור וזוכינן
 שור מתיירוים של' פסח מזה ומרר והמה כפלאו ואלו
 הד' כנגד אלו' ולא קשה מיד נבי ד' ככ"ל : לו"א ג'
 הוה מטיבי גע"ד ואלו' הוה ד' מטיבי לבת אלו' ד' מינין
 שבלולב ר"ל ככ"ל שאלו' ד' הם כנגד אלו' ג' וזכר להם
 ככ"ל : הקשה המדרש לפי זה ונפי פירש להם לישל' שהם
 כסדר הוה ארתונו לולב הדם וערבה לפי שאמרת' שאו' ד'
 כנגד לו ה"ן שהן ארבע דהיינו ואתרונו כנגד סרוס' לולב
 כנגד פסח הדם כנגד מרור ערבה כנגד מזה לפי זה
 ה"ל לסדר הכי לולב וערבה הדם אתרונו דהיינו כסדר
 פסח מזה ומרור סרוסת לזה השיב חכמים שצאור והמה
 חכמים מסוכמים : נקדם לזה מ"ר וילקט פרי ע"פ הדר
 זו סנהדר' גדולה של ישראל שהדרס הק"ב' בשביה דכתי'
 מפני שביה תקי' : כסת תימרום לו ת"ס שהן כופין עצמינן
 ללמוד תורה לו מאלו' וע"פ ע"פ עבנות אלו' ג' שרות של
 ת"ס שישנים לפני הכהדדין : וערבי' כאל אלו סופרי
 דהיינו שהם עומדים לפני סנהדרין אקד מימינן ואקד
 משמאל : כלל עולה מזה שאלו' ד' מינין מורין על מעלת
 תלמידי חכמים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה לפי זה
 השיב המדרש על ונפי פירש להן על ד' מינין וכו' חכמים :
 רצה לומר בחכמים פראה שכן הוא הדרן שצאור והמה

חכמים מסוכמים רצה לומר שהם מורין על מעלת ת"ס
 זה למעלה מזה שהם חכמים מסוכמים אקד יותר מסוכמי
 בזה פראה שכן הם הדרן של ארבע מינין הללו בזה
 מבואר המדרש הוה ביאר הטיב וק"ל :

על פי הדברים האלה יתורן מאמר תמוהו בוהור פרשה
 זו וזה לשונו :

כמ"א לן רבל מרה ומרה מאלו השבעה איקרי

נחל רבתיך וממתנה נחליאל אל תקרא
 נחליאל אלא נחלי אל : וקשה בזה מאי שייכת לענין
 ארבע מינין בפסוק זה אבל לש"ד א"ש רק נקדם לזה
 גמ' בכדרי' פ"ו מאי דכתי' ומודבר מתנה וממתנה כפליא
 ומתכפיל ללכות כיון שאדם עושה את עצמו כמדבר שהוא
 מוסק לכל תורה נתנה לו במתנה שצאור וממתנה מתנה
 וכיון שנתנה לו בנותנה כפלו אל שצאור וממתנה כפליא
 וכיון שנתנו אל עולה לנדולה שצאור ומתכפיל ללכות
 וכו' : כלל עולה מזה שהפסוק זה מדבר בת"ס
 המשפילים זה בפני זה בתורה ועולין מעלה מעלה
 וכבר אמרו לעיל שאלו' ד' מינין מורין על מעלת ת"ס זה
 למעלה מזה לכן אמר מכל לן דללו' ד' דהיינו ג'
 ב' ערבות לולב אקד ואתרונו אקד כדעת הגאונים וכן
 הוא מובאר בדברי הרמב"ן בפירוש התור' הרי שבעה נק"א
 לן דאקרי כאל שצאור וממתנה כפליא אל תקרא כפליא
 אלא כפלי אל כי פסוק זה מדבר בת"ס וארבע מינין על
 מעלת ת"ס ככ"ל לכן מביא ראיו' מפסוק זה : כלל עולה
 מזה שאדם טובה בת"ס שמשפילן דעתן לפני כל אדם וא'
 לכן אקד ג' סבן רשות קודם שאתחיל לדבר :

ברשות ג' אדם ונשא הישג על סוג שמים : ונראו'

התורה הקדושה הכתובה ברכב אלהים
 רבתיים : וברשות בני המאורות הגדולים המאירים
 לארץ כאור מווקס שבעתיים : וברשות הדרגות הגדול
 הדורש טוב לעיון על כל קוץ תילי' תילים של הלכות אשר
 שמועו הולך בכל הארץ ארס נהריים : וברשות קציני ארץ
 ומתקני העדה המכהיבים את העם בנחת ומורים להם
 דרך הישר לכא בדרך ע"פ הקיים : וברשות דייני' וסופרי'
 ולומדי' הוגיה ודורשי' אשר להם הוד קרניים : ואמריהם
 כל איש ישאל אשר מאירי' במעשיהם כשמש בנהרים :

בסוכות

רשבו שבעת ימים כל האורח
בישראל ישבו בסוכות : למען
ידעו דורותיכם כי בסוכות הושברתי את בני ישראל
בהוציא אותם מארץ מצרים ע"כ לשון דפסקים :

שם לרקדק מ"ש כל האומה בישראל ישבו בסוכות ולא אמר
פתח כל ישראל וגו' הנס רש"י מתרץ קשיא זו האורח
להוציא הנשים מ"מ ה"ל כל בני ישראל היה נמי במשמע
בני ישראל ולא בנות ישראל ביום שפרש' בפרשת אמור בני
אהרן ולא בנות אהרן : וע"כ ה"ל בקיבור למען ידעו
דורותיכם וגו' ולענין מאי אמר להוציא אותם ממצרים
סייננא למיה לי :

אמנם קודם כנא לתרץ זה קודם גמרא ס"ק דסוכה
דף א' וזה לשונו : בסוכות תשבו שבעת
ימים סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה
מה"מ אמר רבה דאמר קרא למען ידעו דורותיכם כי
בסוכות וגו' עד עשרים אמה ארס יודע שהוא דר בסוכה
למעלה מעשרים אמה אין ארס יודע שהוא דר בסוכה
משום דלח' שלטא ביה עינא : רבי וירא אמר מהבא
ושוכה תהי' ללל יומים מקורב עד עשרים אמה ארס יושב
בכל סוכה למעלה מעשרים אמה אינו יושב בכל סוכה אלא
בכל דפנות : רבא אמר מהבא בסוכות תשבו שבעת ימים
תשבו כעין תדורו אמרו תורה גאון דירת קבע ושם
בדירת עראי עד עשרים אמה ארס עושה דירת דירת
עראי למעלה מעשרים אמה אין ארס עושה דירת עראי
אלא דירת קבע : וקשה בזה במאי קטפליגן הכן ג'
אמוראים : ונקדם לזה גמרא הכל' סוכה דף י"א מביא
ג"כ בילקט ס' זו והל' שגובל למען ידעו דורותיכם וגו' עכני
כבוד היו דברי רבי אליעזר ר"ע אמר סוכות ממש היו
ר"ל למלאות הגלות ארבע מאות שנה ככל' אמר הק"ב
לארבע אבינו אתה אמתת השענו תסתת העץ חייך שבי
פורע לפיך שנאמר פרע עבן למסך הרי בומדבר : בארץ
מבין בתי בסוכות תשבו שבעת ימים : לעתיד לבא
מוכן שנאמר וסוכה תהי' ללל יומם מקורב : יבא לנו
מזה שיש עוד פלוגתא בדבר מדהביא אה' הק"ב לאברה'
אבינו וכו' אמר הפלוגתא של ר"א ור"ע משמע שזה חולק

אשניהם שהם אמרו הטעם ר"א משום זכר לעכני כבוד
ור"ע אמר הטעם משום גלות וזה אמר הטעם של סוכה
משום זכות של אברהם ומשום זה הטעם נמי סוכה לעת'
לבא שנאמר וסוכה תהי' ללל וגו' ולא משום עכני כבוד
ולא משום גלות וזה פליגי האמוראים רבה סבר כר"א
לכן מביא הפסוק למען ידעו דורותיכם וגו' : רבי וירא
סבר במאי דאמר הטעם משום אברהם ולכן נמי סוכה
לעתיד ולכן מביא הפסוק וסוכה תהי' ללל יומם וגו' :
ורבא סבר כר"ע דאמר הטעם משום גלות ולכן סוכות
אמר י"ה שגולים מבתיהם אל הסוכה לכן מביא הפסוק
בסוכות תשבו שבעת ימים תשבו כעין תדורו אמרו
תורה לא מדירת קבע ושם בדירת עראי עד עשרים אמה
וכו' הטעם שיצאו מדירת קבע אל דירת עראי מורש
על הגלות ככל' במדרש ילקט : וזה כוונת הפסוקים
בסוכות תשבו שבעת ימים וקשה הטעם למה ומפרש ה"ג
טעמים הכל' : הטעם אחד משום זכות אברהם לז"א
כל האורח בישראל ישבו בסוכות ר"ל אברהם שנקרא איתן
האורחי הושב' המלאכים בגל סוכה ולכן ישבו בסוכות
וכדעת מדרש ילקט הכל' : ועוד הטעם למען ידעו
דורותיכם כי בסוכות הושברתי את בני ישראל וזהו עכני
כבוד כדעת ר"א : ועוד הטעם בהוציא אותם ממצרים
רבה לומר הוציא משמע בעל כרחו ובחוקה כי קודם הקץ
היה ולכן הונרך להוציא אותם בשוקה מפני מדת הדין
ולכן הונרך להשיב אותם בסוכ' ככל' למלא' הגל' מפני
זה הטעם נמי סוכה אמר י"ה כדעת ר"ע הכל' וק"ל :
ועדין תל גל'נו קובת ביאור למה סוכה גבוה
מעשרים אמה פסולה ונקדם לזה מ"ש
האלשון בספר תורת משה פרשה זו וזה לשונו : הטעם
שנקרא חג הסוכות ע"ש סוכה ולא על שם הארבע מינים
כי הנה כל תיקון העולמות ושמחתו ית' תלוי בזדקת
וכשרון עם בני ישראל וכל זדקתם ופושטותם תלוי בדבר
אחד בלבד הלא הוא בהכיר כי הן האדם היה באחד
ממלאכי השרת בי נפשו רומקית מעל השמים כבודו שם
לה דירת קבע ובבואה העולם הלאה הוא באמוראים לה לא
מדירת קבע ושם בדירת עראי והכינו שם מכל ממלאכ' אשר
יאכל בעולם העליון בלי כל מה שישראל אוכלין בע"ה

מעמי סוכה

שהוא דירת עראי בזכות תורה ומצוה הוא אוכל שהכינו
 לאכול בדירת קבע שהוא ע"כ: וזה רמז שבעת ימים
 רמז אל שמונתו של אדם שבעים שנה שהיו לו הע"ה
 כסוכה זכרם ולא ככנין קיים ושימח ויעלוו במשפחתו
 זאת לעבודת א' ה' בשמחה: וזה רמז בשמחת סוכה
 הכובות למען דעת כי א' זה יביט כי הסוכה הוא הע"ה
 ע"כ נזה לנו ית' תדמה לה"א שזורתה שתי דפנות
 כהלכתן ושלישית אפילו טפס היא הע"ה דה"א והוא כי
 העולם הזה נכרח בה"א ומושפע להתקיים מהעולם
 העליון ע"י טוב המעשה כי כל זכות האדם נעשים עליו
 ולמעלה ככל המיניל על העולם ומקיימו והוא רמז אל
 הסבך שעל הסוכה שהוא העולם הזה וע"כ נבטונו כל
 יהיה הסבך מדבר מתקבל שומחה לרמז כי כל מה שהאדם
 עושה להיות כל על ראשו לא יהיה דברי העובות הנעשים
 עליו מן סוואחה להכדיל בינו לקונו שב' עובותיכם היו
 מובדלין בנכיס לבין אלהיכם כי אם מצות ומצ"ט הנעשים
 כל ומוספה למסוף עליו: ולכן סוכה שהיא גבוהה למעלה
 מעשרים אמה פסולה כי אין אדם שר עונשין לשמים עד
 עוברו עשרים שנה ומאווא מביט אל האלהים והמאמר
 מעשות ככך תורה ומצוה עד היות למעלה מעשרי שנה
 יעשה דירת קבע מעולם הזה ודירת עראי בענין
 עב"ל: ולדעתי זה העצם שאסור להוסיף על אוהל
 עראי בשבת כי המוסף על אוהל עראי בשבת הוא עשה
 מעולם הזה שהוא דירת עראי הוא עושה דירת קבע כי
 שבת הוא בעולם הזה והוא אמת מס' בעולם הבא והוא
 כנגד עולם הבא בעצמו כגון אוהל עראי כנגד דירת קבע:

מלכ' ע"פ הנביאים: הגיע חמה למרגלותיו של רבי
 אליעזר נטל רבי יוחנן בן אלעאי סדין ופירש עליה
 הפשל ר"א שליחו עליו ויצא לא מפני שהפליגו
 בדברים אלא שלא אמר דבר שלא שמע מפ' רבו
 עב"ל: הגמרא זו כבר נזכרו בו קימאי דקמאי
 אך מלכ' אמרה נכסי הניחו לי מוקס להגדר בו כי יש
 לדקדק חזק מה השיבו על שאלתו: וע"ק למה בתפילה
 השיבו אין לך כל שבת שלא העמיד מינו שופט ואח"כ
 השיבו אין לך כל שבת שלא יצאו מענו כנאים ולמה אמר
 בתפילה לשון העמיד ולכסוף לשון יצאו: וע"ק
 שהפריש עליה סדין למה יצא ר"א מאחר ששעה ר' יוחנן
 מעצמו: אלא ל"ל דכך הענין של גמרא זה דר"א לא
 רצה להורת מעצמו דבר שלא שמע מפ' רבו וגם דבר זה
 שלא אמר דבר שלא שמע מפ' רבו כמי לא רצה לגלותו וכן
 משמע ה"ס בגמרא דאמרו לו תלמידיו רבי כל דברין אין
 אלא מפ' השמוע א"ל הוקטני לומר דבר שלא שמעתי
 מפ' רבותי א"ל מימי לא קדמי אדם לבית המדרש וכו'
 ולא אמרתי דבר שלא שמעתי מפ' רבי לעולם משמע
 מודאגר הוקטני וכו' שלא רצה מתפילה לגלותו שלא
 אמר דבר שלא שמע מפ' רבו ולכן השיב ברמיוה אין לך כל
 שבת ושבת וכו' ובכל פעם רמז שלא רצה להורת מאמר
 שלא שמע מפ' רבו: ור"י לא הבין דבר זה והשאל עוד
 הפעם והשיבו עוד ברמיוה וז"ל לא הבין עד לכסוף
 שהפריש הסדין יצא ומסוכתו כי היה הסבך מדבר הוקבל
 שומחה כי הסדין מוקבל שומח' ולכן אמר לא מפני שהפליגו
 בדברים אלא שלא אמר דבר שלא שמע מפ' רבו: אמנם
 נקדם מ"ס רמ"בן בפרשת תזוה גבי האורים ותומים
 כתב כאשר האותיות של האורים מאירות אל עיני הכהן
 עדין לא ידע סידורים כי מן האותיות אשר סדרו מהן
 יהודא יעלה היה אפשר להעשות מהם היו הד עליה או
 הי על יהודא אבל היו שם שמות הקדושים אשרי' נקראים
 תומים ומכאן היה לך הכהן תמי' בידיעת עיני האותיות
 שהאירו לעיניו כי כאשר כיון בשמות האורים והאירו סוד
 ניד ומכין בשמות התומים ועודם האותיות מאירות
 לעיניו ונא כלבו שסוכרים יהודא יעלה ודבר זה מהר
 משה עם סתרי תורה לגדולה וכמי ישראל ולפיכך היה ביד

טעמי סוכה

דוד אסוד דר גס ביד שמואל וזאת המדרגה ממדרגת רוח
 הקודש ולמטה ממדרגות הכנאה ולמעלה מבת קול
 ומזינו שהעמידו ישראל שופטים ע"י האורים ותומים שנ'
 וישאלו ישראל בה' לאמר מי יעלה לנו בתקילה וגו' ויאמר
 ה' יהודא יעלה זה עתניאל בן קנו ולסיך העמידו מלכים
 ע"פ הכניאים כי מעלות מלכים קיתה גדולה ממעלת
 שופטים כיכל מה שנאמר בפ' מלך מלך מותר בו ומלך
 פורץ לו דרך ואין ממחין בידו משא"כ בשופט שאסור
 בדברים כאלו: ומזינו כמה פעמים בגמרא שהיו פוסקין
 הלכה ע"י הבת קול יצאה בת קול ואמר אלו ואלו דברי
 אלהים קיים והלכה ככ"ה גס ככ"ה גבי תגור של עבכאי
 יצאה הבת קול ואמר הלכה כר"א וכך היו האורים ותומי'
 שמדרגותם למעלה מבת קול כשהיו מתקשו בדבר הלכה
 היו הולכים אל הכהן שהיה בידו האורים ותומים ושואלין
 אותו והלכה שנאמר כי יפלא מתוך דבר וגו' גבי זקן
 ממרא וזאת אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה
 בימים ההם כי גס גבי שופט ומזינו שלמד מעצמו וכן
 מזינו גבי עתניאל בן קנו שלמד שלשת אלפים הלכות
 מעצמו בלי רבו וכן כל שופט ושופט וכן הוא נפדש
 כס' אלשך בשופטים על פסוק ותיה עליו רוח ה' וישפטו
 את ישראל הלא אין לשפוט את ישראל צריך רוח ה' אלא
 חכמה בתורה אך יהיה לבוין האמת במשפט ולא יסטיא
 ע"י פלפול הוא נמנע אם לא ע"י רוח ה' וידענו כי כדאי
 הוא מכו' הדיינים הכשרים להקיות את ישראל וזש"ה
 ותיה עליו רוח ה' משום וישפוט את ישראל: כלל עולה
 מזה שהשופט למד מעצמו ואם הקשה אליו הדבר שאל
 באורים ותומים דבר הלכה ולזה השיב לו ר"א אין לך כל
 שנט ושנט שלא העמיד ומזנו שופט ואין העמיד ע"י
 אורים ותומים ככ"ה רצה לומר רימו בזה אי אינו אומר
 דבר מעצמו מה שלא שמעתי מפי רבו אלו שאלת זה בימי
 שופטים היה יכול השופט להשיב לך אפילו מעצמו כו' היה
 לומד מעצמו ואלו לא הבין מעצמו היה יכול לשאלו לאורים
 ותומים את דבר הלכה משא"כ אני אין בי כח להשיב
 לך דבר מה שלא שמעתי: ור"י לא הבין הדבר
 והיה כבר שהפליג אותו בדברים כפשוטה כיון שהגיע
 תמוה למצי בוכתו השאל עוד הפעם מה שאפרש עליה

דין והשיב לו ברמיזא כבדאשונה אין לך כל שנט ושנט
 שלא יצאו ומזנו כביאים וכי' רצה לומר השיב לו כך
 מאמר שאלת עוד שאלה קודם שהשפתי לך על הראשון
 וזה השאלה שכיו' אלו שאלת אפילו לאורים ותומים לא היה
 משיבין לך אלא על שאלה א' ולא על הכ' כדאיתא בגמרא:
 במהכח יומא אין שואלין באורים ותומים כ' דברים כאחד
 ואם שואלין אין משיבין אלא על אחד ואין משיבין אלא על
 הראשון מנילא היית צריך לשאלו לנביאים שהוא מדרגה
 למעלה מאורים ותומים ומפרש מנלן שהנביאים מדרגה
 למעלה מאורי' ותומים שהרי שנט יהודא ונביאין העמידו
 מלכים על פי הנביאים ולא ע"י אורים ותומים ושופטים
 היה מעמידן ע"י האורים ותומים ככ"ה כנחא כמעלת
 מלכים על השופטים כך מעלת הנביאים על האורים
 ותומים: ולא שת ר"י לנו גס לדבר הזה עד לבסוף
 שהורה מעצמו כשהגיע חמה למרגלותיו של ר"א השריש
 עליה דבין הפשיל ר"א כליו לאשוריו ויזא לא מפני
 שהפליגו בדברים אלא שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו
 ככ"ה: כי ר"א היה כבר שאסור להוסיף על אוהל עראי
 אף בלא דבין מטעם הכ"ה שכתב באלשך רק שלא רצה
 להורות מפני שלא שמע מפי רבו והשיב לו ברמיזא כי לא
 רצה לגלותו גם הדבר הזה ככ"ה וכיון שהשריש עליה דבין
 שהוא דבר המקבל טומאה ומטעם הכ"ה אסור לעשות
 ככך מדבר המקבל טומאה כי ככך מורה על הזכיות
 המזיכים ומזליין על בן אדם כככך לכן צריך להיות ככך
 כשר ולא דבר המקבל טומאה שהוא מורה על העונות
 שנאמר עונותיכם מנדילין בכיכם ככ"ה ולכן יזא רבי
 אליעזר וק"ל:

על פי הקדמה זו שכתב האלשך ככ"ה כנח לבאר גמרא
 פרק קמ"א דע"ז וזה לשונו:
דרש רבי חנינא ואי תימא רבי שמלאי לעתיד
 לבא מביא הק"ה ספר רמורה ומניחו
 בחיקו ואומר כל מי שיעקב בתורה יבא ויטול שכרו:
 ומתקבצים ובאים א"ה ואומרים לפניו רב' שיע הרבה
 שווקים תקננו והרבה מרחצאות עשינו והרבה כסף
 וזהב חרבינו וכולן הלא עשינו אלא בשביל ישראל
 ג ב 2 ג כד

טעמי סוכה

אלא אינ'פכ מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכו ועשו אותה: מיד כל אחד ואחד עשה סוכתו בראש גגו והק' בה מקריר עליהם חמה בתקופת תמוז ומיד כל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא שנאמר ננתקה את מוסרתימוגו' והק' בה יושב ומשחק עליהם שנאמר יושב בשמים ישחק וגו' עכ'ל הגמרא:

הגמר' זו מדרכה עד פרכה כולו מעשה וקשה וכבר נזכר בנתיבא' אך מלקי' ה' איורה נפשי הניחו לי מקו' להתנדד בנבי יש' לנפק טובה: אחד מ"ס הק' בה כל מי שעוסק בתורה ולא אמר כל מי שעוסק בדבר זה והא' נציקו הוה מוכס: ב' למה אמר מי שעובד בתורה ולא אמר מי שלמד תורה או מי שקיים את התורה: ג' למה באו אומות העולם אך תיבך אדעתין לישול סכר והא' לא עסקו בתורה: ד' מה שהשיבו כלום כפית עלינו הדר כנינות כדרך שכפית על ישראל ולא קבלנו קשה בזה קשיות התוספת מה שהקשה במסכת שבת פ' רבי עקיבא התם בפ"ק דע' ו' משמע דאס' כפה עליהם הדר כנינות לא היה להם תשובה והכל משמע במסכת שבת כיון דכפה עליהם הדר מודעה רבה לאורייתא ואת' לכתיבן של תוספת התם וי"ל בפ"ק דע' ו' קאי על הקבלה וכאן קאי על הקיים יש מודעה רבה לאורייתא וה' אינו שהרימיתין הנב' ואת' משמע שקאי תשוב' זו כמי על הקיי' שהרי אמר' להם מי בכנס מגיד ואת' וכו' משמע שקאי על קיים התורה גם מתוך תשובה שהשיב להם הק' בה הראשונות ישמעונו ז' מנחת ב"כ שקבלתם היכן קיימתם משמע שלפני זה קאי כמי על הקיים: ה' מה השיב א"ה כלום כפית עלינו הדר וכו' דלמא היא הכותבת משום שלא בקשו אתמלה את התורה ברנן טוב כמו ישראל שאמרו נעשה ונשמע בתמלה לכן כפה עליה' הדר משום שזאזו חזרו כשראו האש הגדולה כמו שכתב בתוספת בשבת פ' ר"ע: ו' כד' כפה עליהם הדר כנינות ואת' פי' שכבר הקדימונו נעשה לנשמע שזאזו היו מוריס כשראו האש הגדולה שיאנה נשיותם עכ"ל התוספת: ז' משא"כ אומות העול' שזימנו בתמלה לכן לא רצה לכפות עליהם הדר כדליתא דגמרא ביבמות ע' אלענה לכ"ו וי"ל אמר

כדי שיתעסקו בתורה: אמר להם הק' בה שוטים שבעולם כל מה שישעיתם לצורך עצמיכם עשיתם שווקים להושיב בהם זוגות מרחצאות לערן בהם עצמיכם כסף וזהב שלי הוא שנאמר לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות כלום יש בכנס מגיד זאת שנאמר מי בכנס מגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה אשר שם משה וכו': אומרין לפניו רב' שע' כלום כפית עלינו הדר כנינות כדרך שכפית על ישראל ולא קבלנוהו שנאמר ויתצבו בתחתיות הדר ויאמר רב אנדומי' דמין היפה מלמד שכפה הק' בה עליהם הדר כנינו' ואמר להן אם מקובלין את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם: אמר להן הראשונות ישמעונו שנאמר וראשונות ישמעונו: אמר להם הק' בה שבע מצות שקבלתם היכן קיימתם וכו': אומרים לורב' שע' ישראל שקבלוה היכן קיימנוהו א"ל הק' בה אני מיעד בהם בישראל שקיימו כל התורה כולה: אומרים לפניו רב' שע' כלום יש אב שמיעד על בנו דכתיב בני בכורי ישראל: אמר להם יבואו שמים וארץ ויעידו בהן בישראל שקיימו כל התורה כולה: אומרים לפניו רב' שע' אף שמים וארץ נוגעין בעידותן שנאמר אם לא ברת' יומם וליילה חקות שמים וארץ לא שמתי וכו' ואמר חזקיה מאי דכתיב מן השמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה אם יראה למח שקטה ואם שקטה למח יראה אלא בתחילה יראה ולכסוף שקטה: אמר לו הק' בה יבואו מכם ובכם ויעידו בישראל שקיימו את התורה כלה: יבא נמרוד ויעיר באברהם שלא עבד עז: ויבא לבן ויעיר ביעקב שלא נחשד על הגזל: הבא אשת פוט'פרע ותיעד ביוסף שלא נחשד על העירות: יבא נבוכד נצר ויעיד בחנניא מישאל ויעירא שלא השתחוה לצלם: יבא בלדד השוחי וצופר הנעמתי ואליפז חתימני ויעידו בישראל שקיימו את התורה כולה שנאמר יתנו עידיהן ויצדקו: אומרים לפניו רב' שע' תנה לנו מראש ונעשהנה ואמר להם הק' בה שוטים שבעולם מי ששרח בע"ש אוכל בשבת ומי שלא טרח בע"ש מחיבן אוכל בשבת

רבי אליעזר בן שמוע כשם שמזוה לומר דבר הכשמש כך
 מזוה שלא לומר דבר שלא כשמוע רבי אבא אמר מוכה
 שנאמר אל תוכיח לן פני שטאך וכו' : ו' מה השיב
 להם הק"ה על טענתם שבע מצות ב"ב שקבלתם היכן
 קיימתם מה השיב להם על טענתם שלא כפה עליהם
 ההר : ז' למה קטרנו על ישראל בתמילה קודם
 שאמרנו תנה לנו מראש רשב"ע ישראל שקבלוה היכן קיימיה
 ה"ל מיד תנה לנו מראש : ח' מ"ש הק"ה אני מעיד
 בישראל וכו' קשה מ"כ או על הק"ה קשה או על א"ה
 קשה דאיך לא עלה על דעת הק"ה כב יכול שאמר
 כלום יש את שיעיד על כנו לא ע"כ ז"ל דשפי השיב להם
 הק"ה בעת שזכה נזקת לפי דעתכם שלא קיימו ישראל את
 התורה כמנא שנקראים עבדים כשישראל אין עושין
 רצונו של אקום נקראים עבדים ורשאי להעיד עליהם כי
 מותר להעיד בעבדו : וזת"ל כלום יש את שיעיד על כנו
 שנקראים בני מוילא אין קטרנו שלכם כלום כי
 איימתי נקראים בני כשעושין רצונו כמנא אתם בעצמו
 מעיד עליהם שקיימו את התורה כמנא שפיר השיב להם
 הק"ה לפי ז' קשה על א"ה מה הקלו כלום יש את שיעיד
 על כנו והא השיב להם תשובה כוננת : ט' מ"ש
 יבואו שמים וארץ ויעידו בהם וני לא ידע הק"ה כב יכול
 שיאמרו א"ה שני' וארץ כונשין בעדותן וכו' לא ע"כ ז"ל
 שהק"ה היה סבר בתי' של תוספת בפי' זה שהשמי' וארץ
 קיימין ממש שקבלו את התורה וכך קיימין עד עתה
 ממילא עתה שכלקו מהם אינו כונשין בעדותן כדאיתא
 בפי' מ"סוין לז' : כל עדות שיש לו הנאה בדבר כיון
 שהלק את עצמו ממנו מותר להעידו : לפי זה קשה על
 א"ה למה הקשו שמים וארץ כונשין בעדותן : י"ד
 למה לא הביא בלדד השומי וזופה הכעמתי ואליופו התימני
 מיד אחר אברהם שהרי אמריבין בנמרא איוב יומי אברהם
 היה : י"ה א"ה לל בקינור יבא בלדד השומי וכו' ותלו
 למה זרין לעדות אברהם שהרי הקטרנו לא היה אלא על
 ישראל שאמר מתן תורה ולא על אברהם שהיה לפני מתן
 תורה : י"ב למה תיסק עתה אדעתין לאמור
 תנה לנו מראש מאי שנא עתה יותר מלפני זה שלא רצו
 לקבלו וכו' לא ידעו עד עתה שיש מתן סבר על התורה :

י"ג למה כתן להם מצות סוכה דווקא ולא שאר מצוה :
 אמנם קודם כנא לתרץ גמרא זו נקדם מה שידוע לכל
 שגדול כל כך השכר של מעשקים בצרכי ת"כ כלומדי
 ע"ד שמו וכולין בנאיתך וישכר בהליך וגו' בזה נכא
 לביאר הנמרא ב' קשיות ראשונות קשיא מדא תירץ על
 מברתה מה שהקשינו בקשיא א' למה אמר כל מי שעסק
 בתור' ולא את' בדכר זה שהרי בסיקו הוה מוכח זה הקשיא
 היה קשה לא"ה והיו סבורין בודאי שדך אמר הק"ה כה כל
 מי שעסק ר"ל שמתעסק בשביל אשר שלמוד תורה יבא
 ויטול שכרו כי לשון שעסק בתורה סובל שמי פירושם
 יוכל לפרש מי שלמוד בתורה ויכול לפרש מי שמתעסק
 בתורה רנה למו' בשביל תורה ע"ד בראשית בשביל ראשית
 כמנא שרימו הב' על מלת בשביל ולכן באו א"ה ואמרו
 רש"ע הרבה שווקים תקנינו הרבה כסף וזהב הרבני
 וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה
 כמנא יש לנוך שכר כמו להם והשיב להם הק"ה בע שמי
 שבעולם אלו היה כדבריכם שפיר קאמרינו ויטול שכר
 עליהם אבל האמת אינון אלא כל מה שעשיתם לזרוך
 עצמיכם עשיתם הרביתם שווקים להושיב בהן ונות וכו'
 כסף וזהב שלי הוא שנאמר לי הכסף ולי הזהב ממילא
 דבריכם שקר אפילו אלו היה דבריכם אמת מ"מ שעתים
 בלשוני כמה שאמרתו כל מי שעסק בתורה ולא אמרתי
 מי שעסק בדכר זה לכן קור ואמר להם בפירוש כלום יש
 בכס מניד זאת ואין זאת אלא תורה וכו' הראה להם
 באצבע כוון הפודש הזה לכם ואמריבין במנאות שהק"ה
 הראה למשה באצבע פידוש הלכנה וכן כמי באן הראה
 להם באצבע על התורה שמונת בסיקו מי בכס יניד זאת
 וכן הייתי סבר מתמילה שאמרתו כל מי שעסק בתורה
 רנה לומר מי שלמד בתורה : והשיבו כלום כפית
 פליכו ההר וכו' גם כן באן מה שהקשינו כתירץ של
 קשיא מדא כן תירץ על מברתא מה שהקשינו מה השיבו
 אומת העולם כלום כפית עלינו ההר דלמא היא הנותנת
 משום שלא קבלו את התורה מתמלה ברצון כמו ישראל
 ככ"ל לכן לא כפאה עליהם ההר כ"ל רק נקדם מ"ש
 בתוספת בכ"כ פ' שור שננס ד' וה' גם בע"ז פ"ק
 וזה לשונו : בדי' גדול המזוה ועושה ממי שאמרו מזוה
 ועושה

מעמי סוכה

ועושה והטעם משום דהמזוזה ועושה יש בידו כפל שר
דהיינו שר קבלת הניווה ושכר עשיית המזוזה :
ועוד טעם כי ית'ר מתגבר עליו על המזוזה להקטיאו
ובקידושין דף ל"א מביא טעם שני ביותר מוציא וזה
לשנוני : לפי שדואף תמיד ומוצער יותרפן יעברו מיני
שאינו מזוזה שיש לו פת בכלו שאם ירצה יכנס : לפי טעם
הראשון הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד כי על הקבלה
יש לו שכר עכ"ל : ולפי הטעם שני הוא קרוב להפסד
ורחוק לשכר שהרי ית'ר מתגבר עליו תמיד להקטיאו
ודואף תמיד לבטל יצרו ולקיים מצות בראו : בזה
מתורץ הקטיות הכל' שא"ה היו סבורין דבה לגומר השמים
של מעלה של כל אומה ולשון היו נושאין וכותבין בדבר זה
עם הק' בה והיו אומרוכלן לאחד תירץ כשביל אומה שלהן
לכך לא רצו לקבלו את התורה כי אנו היו כותבין בדעתן
שלא לקבל כי היינו סבורין כתירץ שני של תוספת שי'הר
מתגבר עליווכו : וקרוב להפסד ורחוק לשכר ולכן לא היו
רצין לקבלו מרצון טוב כי אינו דומה למי שיש לו פת בכלו
ככל' לאס' קיי אלו כפית עליהם ההר היו קבלו את התורה
כי מת'כ לא הפסידו אלו יקיימו את התורה יש להם שכר
טוב ואם לא יקיימו יש להם מוודה רבה לאורייתא
אנוסים היינו בדאיתא בשבת פרק רבי עקיבא ככל' :
לז"א אומות העולם כלום כפית עלינו ההר בגנות ולא
קבלווכו כיוו שעשית לישראל לטובתם כפית עליהם
ההר כדי שיהיו קרובים לשכר ורחוק להפסד בזה
מתורץ קושא של תוספת במהכ' שבת הכל' והשני להם
הק' בה איתון אמריתו למה לא כפיתי עליכם ההר
הראשונות שמי'עכו שבעה מצות בני נח שקבלתם היכי
קיימתם בשלמות אלו קיימתם שבעה מצות בני נח
כפיתי עליכם ההר כי הקדוש ברין הוא יתב כמיה
למכיין ומכדע ליודעי בינה אמרו לו רצונו של עולם
ישראל שקבלוהו היכן קיימנוהו דקשה למה אמרו ישראל
שקבלוהו סתם ולא אמרו ישראל שקבלו את התורה
אלא כך אמרו א"ה ישראל שקבלוהו כמי שבעה מצות כ"כ
היכן קיימנוהו ולמה כפית להם את התורה שהרי מצונו
במה מדרשים שישראל היו עובדים עבודה וזה במזמרים
דאיתא במ"א עובדין עבודה וזה ולאו ע"ז מה ראו

להאביד אלו מפני אלו גם כשעת מיתן תורה באמר
ויפתוהו בפייהם ובלשונם יבזבו לו ולכם לא ככין עמו
ופירש רש"י שמיד שעמדו על הר סיני היו להם מוסבה
על מעשה העגל ואיתא בגמרא בקידושין אף על פי
שהמוסבה רעה הק' בה אינו מוצרף למעשה אבל מוסבה
רעה של עבודה וזה הק' בה מוצרף למעשה שאמר לומען
תפוס ישראל בלבם וגו' כמא' בזה שישראל היו עש"ז
קודם מיתן תורה וזה אחד מוסבה מנות בני נח בדאיתא
במדרש רבה ויכוז עבודה וזה שאמר הואל הלך אחד
הכו כמא' שישראל כמי היו עובדין על שבעה מצות בני
נח ולמה כפית עליהם ההר : אמר הק' בה איני
מועד בישראל שקיימו כל התורה כולו ואפילו קודם שנתן
להם ואף לאחד שכפיתי עליהם ההר מכל מקום קבלו
עליהם מרצון טוב בימי אשורוש כתיובי של גמרא
בשבת פ' רבי עקיבא וז"ל מכל מקום קבלו עליהם בימי
אשורוש שאמר קיימו וקבלו קיימו עתה מה שקבלו כבר
מינילא איך להם מוודה על אורייתא מזה תדעו שלא
היתה כוונתי שכפיתי ההר עליהם משום מוודה רבה
ובטעם שני של תוספת הכל' אלא כפיתי עליהם ההר
משום שזא היו סבורים כשראו אש הגדולה כתירץ של
תוספות שם ולכן כפיתי להם את התורה בניווה אף על
פי שקיימו את התורה כולה כבר בדאיתא במדרש רבה
פרשת ויקרא וזה לשונו : אברהם קיים את התורה
כולו שאמר עקב אשר שמוע אברהם בקולו וישוור חקותי
ותורתו : יצחק קיים מה שכתב בתורה והשליך את
עצמו לפני אביוכשה זכום : יעקב קיים מה שכתוב
בתורה שאמר ויתנו אל יעקב את אלהי הנכר :
יהוא קיים מ"ש בתורה שאמר בא אל אשת אחיך
ויהך קיים מה שכתוב בעזרה שאמר כבוד את אביך לא
תרכם לא תכאף לא תגבול לא תעשה לא תחמוד עד שלא
כתבה תורה להם והם עשו אותה מאלהין לפיכך אהבם
הק' בה אהבה גמורה וכו' : יבא לנו מזה שקיימו
כל התורה קודם שנתנה מכל מקום מוויית אותם בדי
שהיו מזה ועושה כדי שיקבלו כפל שכר על קבלת הניווה
ועל העש"ז ואני מועד עליהם ממה נפשך אם הם בני
כמא' הם עושין רצונו והוה עדותן ככל' : והסיכולם יש

עצמו ממנו מותר להעיד כדאיתא בנ"ט סימן ל"ז כל
 עדות שישלו הכאה בדבר כיון שסלק את עצמו ממנו
 מותר להעיד ממילא הקב"ה היה מודה אותן לעדות
 ואומות העולם היה מודה אותן לדיינים ככ"ל לכן מציא
 ואמר חוקית מאי דכתיב משמים השמעת דין וגו' דין
 דייקי : והש"י הק' כהלהן יצא ומכס וכנס ויעידו
 בישראל שקיימו את כל התורה כלה קודם שנתן להם את
 התורה ככ"ל יצא כמרוך ויעיד באברהם שלא עבד ע"ז
 יצא לכן ויעיד ביעקב שלא כחמד על הגזל וכו' זהו עדות
 על קודם מתן תורה : יצא כבוד כאשר ויעיד בנביא
 מישראל ועוריא שלא השתחוו לנזל זהו עדות על אשר מ"ת
 יצא בלדד השומי וזכור הכעמתי וחליפו התימני ויעידו
 בישראל שקיימו כל התורה כולה דאיתא בגמרא דב' דא"י
 בימי אשורוש היה שנאי ולא היה בש"ס יפות כננות איוב
 בכל הארץ כו' לכן לא הביא בלדד השמי אשר אברהם וכוה
 יתרוך כמי ויה שהביא כמי אברהם אבינו שהיה קודם מתן
 תורה : ינאלכנו מה שתיין ראשון של תוספת אמת של
 גדול מזה ועושה וכו' שהרי קיימו כל התור' קודם שנתן
 להם ככ"ל ולכן אמרו אומות העולם עתה תנה לנו מראש
 כי בל"ז היו כבורן כתיבך שני של תוספת ממילא הזה
 קרוב להפסד ורמק לשכר ככ"ל לכן לא רנו לקבל את
 התורה מתפילה ככ"ל : אבל עתה לפי שתוכתן אנו
 רואין שהפסד ראשון של תוספות אמת והוא קרוב לשכר
 ורמק להפסד לבן אנו מבקשין תנה לנו מראש :
 והש"י להם הק' כה מי שטרם בע"ז וכו' אע"פ כזוהקלה
 יש לי וכוכה שמה וכו' ר"ל אם תוכלו לעשות סוכה ככ"ל
 בספר אלשון שלא יהיה עונותיכם מובדלין או אתן לכם
 התורה כי זה כלל גדול לתורה שלא יהיה מהך מבידל
 ככ"ל : מיד עשו סוכה בראש ג' והק' בה מקדיר עליהם
 הקמה וכו' רנה לומר שלא היה עליהם סכך טהור רק
 עונותיהן היו מובדלין לכן לא היו עליהם סכך ממילא
 מקדיר עליהם הקמה : וזה כמי כוננות הגמרא
 דע"ז פ"ק אמר ריש לקיש אין גיהסם לעתיד לבא אלא
 הק' בה מוציא קמה מנרתקה זנוקדירה רשעים כי דונין בה
 שנאמר כי הנה היום בא בוער כתמר וגו' ונדקיס
 מתרפאים בה שנאמר וזרחה לכם יראי שמי משש נדקה

אב שמועיד על בנו לעולם גם ישראל לא קיימו את התורה
 ואפילו הכי איתא רשאי להעיד עליהם כי מכל מקום
 נקראים בניס כרבי מאיר דאיתא במסכת כתובות רבי
 יהודה אמר כשישראל עושין רנונו של מקום נקראים בניס
 ואם אין עושין רנונו של מקום נקראים עבדים רבי מאיר
 אמר בין עושין רנונו של מקום ובין שאין עושין רנונו של
 מקום הם נקראים בניס : והש"י הק' בה ויצאו שמים
 וארץ ויעידו בישראל שקיימו כל התורה כולה ר"ל כך אמר
 הק' בה כתי' של תוספת שם שמים וארץ קיימו עד עתה
 על שקבלו את התורה ממילא סלקו עתה מהם ורשאי
 להעיד ככ"ל ולכן העדות בהם את השמים ואת הארץ
 ופרש"י למה שמים וארץ אמר משה אני בשר ודם
 למחר אני מת אם יאמרו ישראל לא קבלנו עלינו הברית
 מי בא ומכששים לפיך העיד בהם שמים וארץ עדים
 שהם קיימים לעולם שאם יוכו יצא העדים ויתנו שכרם
 הנפן תתן פריה והארץ תתן יבולה והשמים יתנו טלם
 ואם יתמי' יוד העדים תהיה בהם בראשונה ועזר את
 השמים ולא יהיה מטר והאדמ' לא תתן את יבולה : לפ"ז
 מה ששמי' כתבו מטר וארץ כתבה יבולה עד היום הזה זה
 עדותן דאיתא בגמרא דיבמות ונברכו כך כל משפחות
 האדמה אפילו משפחות הדרות באדמה אינן מתברכות
 אלא בשביל ישראל אפילו סמיכות הבאים מגליא לאבפמיא
 וכו' : והשיבו אומות העולם שמים וארץ נוגעין
 בעדותן שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה תקות שמים
 וארץ לא שמתי ממילא עשאו ישראל טובה להם פעם אחד
 במה שקבלו את התורה ואמר חוקית משמים השמעת דין
 ארץ יראה ושקטה ר"ל מכלן דאקרי עדים ממילא מותרין
 להעיד מאחר שכלקו עתה מהם ככ"ל דלמא נקראים
 דיינים דהא אף לפי דברך הם דיינים שהרי אם יתמי' יבו
 ישראל הם : דכין אותם ועזר השמים ולא יהיה מטר
 והאדמה לא יתן את יבולה ממילא נקראים דיינים כזה :
 ומה שכתבו מטר ויבולה על פני האדמה מפני שכלם כוטה
 אמר הישראל מאחר שעשו פעם אחת טובה להם ככ"ל
 דאיתא בח"י כיומן ט' כל דיון שהשאלו לו שאלה אסור
 לרון לזה שהשאלו מפני שכלו כוטה אחריו מש"כ בעדות
 אף על פי שהיה לו הכאה לכן כיון שסלק את

מעמי סוכה

המראה ככנפיה וכו' : וקשה בזה למה באות יהיה
שני העצים בנושא אחד איך אפשר זה שיהיה רפואה לזה
ומכה לזה : אבל לפי דרכינו אתי שמיר כי לגדיקים
יהיה עליהם סוכה מן היונות שהיה להם כב"ל שנאמר
וסוכה תהיה ללל יומם לכן יהיה להם השמש לרפואה
מקת רוח להם כשיושבין בעת הקמה בגל סוכה מש"א
השמים אין עליהם סוכה לכן מקדיר עליהם הקמה
וכידונן בה שנאמר ואין כסתר מחמתו וק"ל :

וכן מצינו במדרש רב באש דור המדבר בשיטים
בשעה שעבדו לבעל פעור אמר הק"ה למושה קח את
ראשי העם והקעבם לנגד השמש אמר משה רבונו של
עולם מי מודיעין אמר הק"ה אני ופרחמן מי ששאל
ישען סר מעליו והשמש זרקה עליו בתוך הקהל ויהיו
שכל יודעין מי שטעה : שם נמי הוא טעם שלא
היה עליהם סכך טהור להיות מסך ומבדיל רק עונותיהן
היו מבדילין לכן העבן סר מעליהן וק"ל :

וזהו כמי כוננות הגמרא שאין מקבלין
גרים לימות המשיח כי מי שפרח
בע"ש אוכל בשבת כב"ל
שם אין יכול

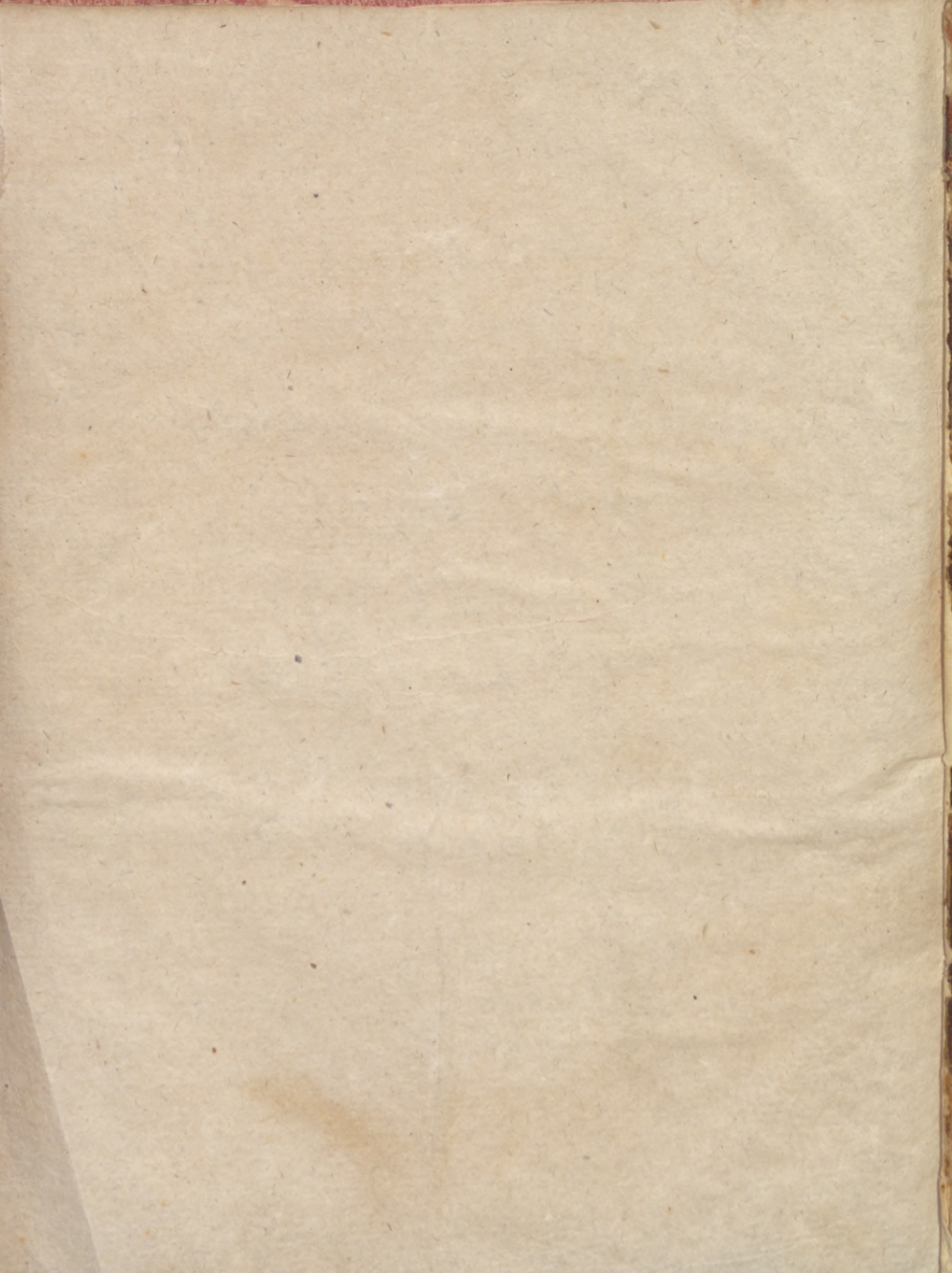
לעשות כל סוכה עליומי עונותיו מבדילין כב"ל וזש"ה
בפרשה זו בסוכות תשנו שבעת ימים דנה לומר
שתעשה לך מן העולם הזה סוכה בתורה ובמנוח
כל שבעים שנה ימי שנותך אשר לזה רמז שבעת
ימים של סוכה כב"ל באלשן : ואז תזכה גם
לסוכה לעתיד לבא וסוכה תהיה ללל וגו' ואז כל האורח
בישראל ישבו בסוכות בישראל דייקו ולא הגרים או שאר
אומות העולם כב"ל : למען ידעו דורותיכם שהוא כך
ואף ראיי' כי בסוכות הושבתי את בני ישראל דוקא
בהוציאם מארץ מצרים ולא הערב רב כי הערב רב היו
יושבין סוף לעבן וגם מי שעשה העבירה העבן סר מעליו
כב"ל והו' ראיה על גאולת הגתיד שיהיה דוגמת גאולת
מצרים יהיה נסכן להם לבד סוכה ללל ולא לאומות
העולם במהרה ביימנו אמן בן יעשה האל : וישלם
לנו ביהרהר מנחם בן עמיאל : ותשלם המלאכה

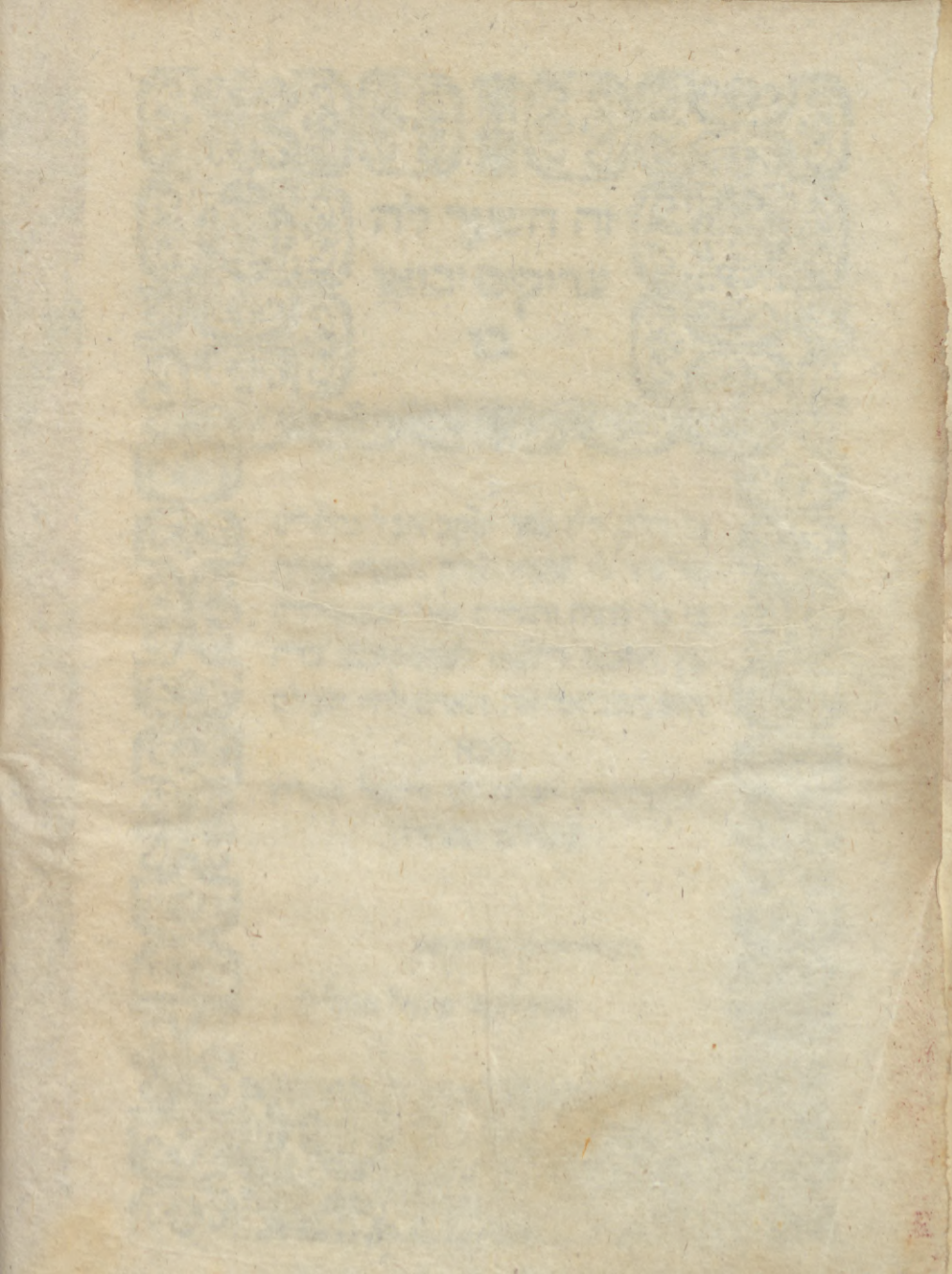
במודע מנחם בן ישראל : לפד
ואת התורה אשר שם
אשה לפני בני ישראל :
לפ"ק

תם ונשלם שכח לאל בורא העולם

T. AKADEMI
HÖNIG
TARA

3

310-

311.

